

11/2012

Lainlaatijan EU-opas

Kansallisten säädösten valmistelua
koskevat ohjeet

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Selvityksiä ja ohjeita
Utredningar och anvisningar

11/2012

Lainlaatijan EU-opas

Kansallisten säädösten valmistelua
koskevat ohjeet

19.3.2012

Julkaisun nimi	Lainlaatijan EU-opas Kansallisten säädösten valmistelua koskevat ohjeet
Tekijä	Hanna-Mari Kotivuori ja Sina Uotila et al.
Oikeusministeriön julkaisu	11/2012 Selvityksiä ja ohjeita
OSKARI numero	OM 8/469/2012
ISSN-L	1798-7067
ISSN (PDF)	1798-7067
ISBN (PDF)	978-952-259-170-8
URN	URN:ISBN:978-952-259-170-8
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-170-8
Asia- ja avain- sanat	Kansallinen säädösvalmistelu, EU-lainsäädännön täytäntöönpano
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriössä on päivitetty 23.4.2004 julkaistua Lainlaatijan EU-opasta. Oppaaseen on tehty muun muassa Lissabonin sopimuksen voimaantulosta aiheutuneita muutoksia.</p> <p>Oppaassa käsitellään EU-oikeuden huomioon ottamista kansallisessa säädösvalmistelussa. Opas täydentää oikeusministeriön muita lainvalmistelua koskevia oppaita ja on tarkoitettu erityisesti säädösvalmistelijoille.</p> <p>Oppaassa tarkastellaan EU-oikeutta osana Suomen oikeusjärjestystä. Oppaan pääpaino on direktiivien ja muiden EU-säädösten kansallisessa täytäntöönpanossa. Lisäksi tarkastellaan lakitekniisiä ja terminologisia kysymyksiä. Lopuksi käsitellään lainvalmisteluun liittyviä ilmoitusvelvoitteita ja lainvalmistelussa tarvittavan EU-tiedon lähteitä.</p> <p>Ohjeita on käsitelty EU-asioiden komitean alaisessa valmistelujaostossa 35 (oikeudelliset kysymykset).</p>

19.3.2012

Publikationens titel	Lagberedarens EU-handbok Anvisningar för beredning av nationella författningar
Författare	Hanna-Mari Kotivuori och Sina Uotila et al.
Justitieministeriets publikation	11/2012 Utredningar och anvisningar
OSKARI nummer	OM 8/469/2012
ISSN-L	1798-7067
ISSN (PDF)	1798-7067
ISBN (PDF)	978-952-259-170-8
URN	URN:ISBN:978-952-259-170-8
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-170-8
Sak- och nyckelord	Nationell författningsberedning, genomförande av EU-lagstiftning
Referat	<p>Vid justitieministeriet har uppdaterats den 23.4.2004 publicerade handboken "Lainlaatijan EU-opas" (Lagberedarens EU-handbok). I handboken har införts bl.a. de ändringar som föranleddes av att Lissabonfördraget trädde i kraft.</p> <p>I handboken behandlas beaktande av EU-rätten vid den nationella författningsberedningen. Handboken kompletterar justitieministeriets andra handböcker om lagberedning och den är avsedd särskilt för författningsberedare.</p> <p>I handboken granskas EU-rätten som en del av Finlands rättsordning. Huvudvikten i handboken ligger vid det nationella genomförandet av direktiv och andra EU:s rättsakter. Dessutom granskas lagtekniska och terminologiska frågor. Till slut behandlas förpliktelser att lämna sådana meddelanden som har samband med lagberedningen och de källor om EU-information som behövs vid lagberedningen.</p> <p>Anvisningarna har behandlats i beredningssektion 35 (rättsliga frågor) som underlyder kommittén för EU-ärenden.</p>

Saate

Lainlaatijan EU-oppaan 1. painos ilmestyi vuonna 1997 ja 2. painos ilmestyi vuonna 2004. Nyt käsillä olevassa 3. painoksessa on huomioitu muun muassa Lissabonin sopimuksen voimaantulosta aiheutuneet sisällölliset muutokset. Oppaaseen on tehty myös teknisluonteisia uudistuksia.

Oppaassa käsitellään EU-oikeuden huomioon ottamista kansallisessa säädösvalmistelussa. Opas täydentää oikeusministeriön muita lainvalmistelua koskevia oppaita ja on tarkoitettu erityisesti säädösvalmistelijoille. Joitakin oppaassa viitattuja muita oppaita ja ohjeita ollaan parhaillaan uudistamassa. Esimerkiksi Lainlaatijan perustuslakiopas ja Lainlaatijan opas yhdistetään. Tuohon yhdistelmäoppaaseen on tarkoitus ottaa myös Lainlaatijan EU-oppaasta osat, jotka tulee huomioida säädöksiä kirjoitettaessa.

Oppaassa tarkastellaan EU-oikeutta osana Suomen oikeusjärjestystä (1 luku). EU:n perussopimusten ja säädösten lisäksi muut EU-oikeuden lähteet eli EU:n oikeusperiaatteet, EU:n tekemät kansainväliset sopimukset ja EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö velvoittavat kansallisia viranomaisia. Oppaassa keskitytään direktiivien kansalliseen täytäntöönpanoon sekä asetusten ja päätösten mahdollisesti edellyttämiin kansallisiin täytäntöönpanotoimiin (2 luku). Täytäntöönpano on toteutettava oikeasisältöisesti ja oikea-aikaisesti. Täytäntöönpanovastuu on ministeriöllä, jonka toimialaan asia sisältönsä puolesta kuuluu. Täytäntöönpanossa noudatetaan tavallista kansallista säädösvalmisteluprosessia. Oppaassa tarkastellaan myös täytäntöönpanoon liittyviä lakitekniisiä ja terminologisia kysymyksiä (3 luku). Lopuksi käsitellään lainvalmisteluun liittyviä ilmoitus- eli notifiointivelvoitteita (4 luku) ja lainvalmistelussa tarvittavan EU-tiedon lähteitä (5 luku).

Ohjeita on käsitelty EU-asioiden komitean alaisessa valmistelujaostossa 35 (oikeudelliset kysymykset). Lisäksi yksityiskohtien osalta on oltu eri alojen virkamiehiin erikseen yhteydessä.

Oikeusministeriö toivoo, että opas olisi hyödyllinen apuväline säädösvalmistelussa, ja ottaa mielellään vastaan ehdotuksia oppaan kehittämiseksi jatkossa.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2012

Kansliapäällikkö

Tiina Astola

Ylijohtaja

Pekka Nurmi

SISÄLLYS

1	EU-oikeus osana Suomen oikeusjärjestystä	11
1.1	EU:n perussopimukset	11
1.1.1	EU:n perussopimusjärjestelmä	11
1.1.2	EU-sopimus ja EUT-sopimus	12
1.2	EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välinen suhde	13
1.3	EU-säädökset	15
1.3.1	EU:n toimivallasta antaa säädöksiä	15
1.3.2	Säädöstaso	15
1.3.3	Sitovat säädökset	17
1.3.4	Ohjeluonteiset instrumentit	18
1.4	Kansainväliset sopimukset	19
1.5	EU:n oikeusperiaatteet	19
1.6	EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö	21
2	EU-oikeuden täytäntöönpano	23
2.1	Tavoitteena EU-oikeuden tehokas toteutuminen jäsenvaltiossa	23
2.2	EU:n oikeusperiaatteiden huomioon ottaminen lainvalmistelussa	25
2.3	Asetuksen täytäntöönpanon erityispiirteitä	27
2.4	Direktiivin täytäntöönpanon erityispiirteitä	28
2.4.1	Täytäntöönpanon tehokkuus	28
2.4.2	Täytäntöönpanomenetelmät	29
2.4.3	Täytäntöönpanoon liittyvistä vaikeuksista ja täytäntöönpanoa edistävästä toimenpiteistä	32
2.5	Päätöksen täytäntöönpanosta	33
2.6	Kansallinen säädösvalmisteluprosessi, säädöstaso ja hallituksen esityksen perustelut	33
2.6.1	Kansallisen säädösvalmisteluprosessin noudattaminen ja säädöstason valinta	33
2.6.2	Hallituksen esityksen perustelujen laatiminen	34
2.7	Täytäntöönpanon laiminlyönnin mahdollisista seurauksista	36

3	Lakitekniikkaa	38
3.1	Lähtökohdat	38
3.2	Viittaaminen EU:n perussopimuksiin	38
3.2.1	Perussopimusten nimet	38
3.2.2	Perussopimusten artiklojen uudelleennumerointi	39
3.2.3	Liittymissopimus ja liittymisasiakirja	40
3.3	Viittaaminen EU-säädöksiin	41
3.3.1	EU-säädösten ja muiden EU-instrumenttien nimet	41
3.3.2	Viittaaminen koko EU-säädökseen	42
3.3.3	Viittaaminen EU-säädöksen tunnukseen	43
3.3.4	Artiklakohtaiset viittaukset	43
3.4	Viittaaminen EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön	46
3.5	Viittaaminen EU-säädöksiin säädösten julkaisemisen yhteydessä	47
4	Lainvalmisteluun liittyvät ilmoitusvelvoitteet (notifiointivelvoitteet)	49
4.1	EU-lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät ilmoitusvelvoitteet	49
4.1.1	Direktiivin täytäntöönpanosta ilmoittaminen	49
4.1.2	Asetusta koskevat ilmoitukset	50
4.2	Lainvalmisteluun liittyvät muut ilmoitusvelvoitteet	51
4.2.1	Teknisiä määräyksiä koskevat ilmoitukset	51
4.2.2	Muita ilmoituksia	52
5	Lainvalmistelussa tarvittavan EU-tiedon lähteitä	53
5.1	EU-lainsäädännön viralliset lähteet	53
5.2	EU:n toimielinten asiakirjat ja tietokannat	53
5.3	Eduskunnan ylläpitämät tietokannat	55
5.4	EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö	55
5.5	ETA-sopimus	56
5.6	Muita lähteitä	56
	LIITTEET	58
	LIITE 1	58
	LIITE 2	60
	LIITE 3	62
	LIITE 4	63

1 EU-oikeus osana Suomen oikeusjärjestystä

1.1 EU:n perussopimukset

1.1.1 EU:n perussopimusjärjestelmä

EU:n perussopimukset ovat jäsenvaltioiden välisiä kansainvälisiä sopimuksia, joihin EU perustuu ja joissa on perussäännöt EU:n toiminnasta. Perussopimukset sisältävät yleisiä määräyksiä ja periaatteita, jotka sitovat kansallisia viranomaisia ja jotka tulee ottaa soveltuvin osin huomioon kaikessa viranomaistoiminnassa. Jäsenvaltiot ovat saattaneet perussopimukset kansallisesti voimaan oman valtiosääntönsä mukaisessa järjestyksessä. EU:n perustamisen jälkeen siihen liittyneet uudet jäsenvaltiot ovat hyväksyneet perussopimukset liittymissopimuksissaan. Suomessa liittymissopimus on saatettu voimaan lailla ja asetuksella. Liittymissopimuksen jälkeen tehdyt perussopimusten muutokset on vastaavasti saatettu kulloinkin voimaan lailla ja asetuksella. (Ks. liitteet 1 ja 2.)

EU perustuu Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen (**EU-sopimus, SEU**) ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen (**EUT-sopimus, SEUT**).¹ Myös jäsenvaltioiden **liittymissopimuksiin** sisältyy yhä määräyksiä, jotka eivät ole menettäneet merkitystään. EU:n perussopimukseen sekä niiden muuttamista koskeviin sopimukseen on liitetty **pöytäkirjoja**, joilla on sama oikeudellinen asema kuin itse perussopimuksilla. Perussopimukseen rinnastettava oikeudellinen asema on myös **EU:n perusoikeuskirjalla**, josta tuli oikeudellisesti sitova Lissabonin sopimuksen myötä. Perussopimukseen liitetyt **julistukset** ovat poliittisia tahdonilmauksia, jotka eivät ole luonteeltaan oikeudellisesti sitovia.

Primäärioikeudella tarkoitetaan EU:n perussopimuksia pöytäkirjoihin, niiden muutossopimuksia, jäsenvaltioiden liittymissopimuksia sekä perusoikeuskirjaa erotuksena EU:n sekundäärioikeudesta, joka perustuu valtuutukseen primäärioikeuden tasolla (ks. jakso 1.3.1).

Lissabonin sopimus on luonteeltaan aikaisempien perussopimusten muutossopimus. Muodollisesti voimassa ovat yhä alkuperäiset yhteisöjen perustamissopimukset ja unionisopimus niitä koskevina lukuisina muutossopimuksineen siltä

¹ Lisäksi Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus (Euratom-sopimus) on yhä voimassa sellaisenaan kuin sitä muutettiin Lissabonin sopimuksella (sopimuksen 4 artikla ja pöytäkirja n:o 2 Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta).

osin kuin niitä ei ole kumottu tai niiden voimassaolo ei ole muutoin päättynyt.² Perussopimuksiin viitataan EU- ja EUT-sopimuksina, joihin voimassa oleva primäärioikeus on suurimmalta osalta konsolidoitu eli koottu yhteen. Käytettävä artiklanumerointi ilmenee Lissabonin sopimuksen 5 artiklasta ja sopimuksen liitteenä olevista vastaavuustaulukoista.³

EU:n **perussopimuksia voidaan muuttaa** kahdessa eri menettelyssä. Ensinnäkin muutokset voidaan neuvotella jäsenvaltioiden hallitusten kesken niin sanotussa hallitusten välisessä konferenssissa eli HVK:ssa. Ennen konferenssin koolle kutsumista asiaa valmistellaan yleensä valmistelukunnassa, jossa on jäsenvaltioiden hallitusten edustajien lisäksi Euroopan parlamentin, kansallisten parlamenttien sekä komission edustajia. Toinen vaihtoehto on yksinkertaistettu menettely, jossa Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen perussopimuksen muuttamisesta tietyissä tilanteissa.⁴

1.1.2 EU-sopimus ja EUT-sopimus

Lissabonin sopimuksella muutettiin merkittävästi EU:n perussopimusjärjestelmää. Perussopimuksiin tehtiin sekä sisällöllisiä että rakenteellisia muutoksia. Merkittävimmät Lissabonin sopimuksella toteutetut muutokset liittyivät päätöksentekomenettelyjen tehostamiseen sekä rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön siirtämiseen hallitusten välisestä yhteistyöstä EU:n toimivaltaan. Euroopan yhteisöjen (EY) nimestä luovuttiin, ja tilalle tuli Euroopan unioni (EU). Samalla EU sai oikeushenkilöllisyyden.

Ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa EU:n toimivallan jaottelussa käytettiin pilari-käsitettä. Asiat jaettiin pilareihin EU:n toimivallan luonteen mukaisesti. I pilariin kuuluivat EY:n toimivaltaan kuuluneet asiat. II pilariin kuului ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja III pilariin yhteistyö rikosoikeudellisissa asioissa sekä poliisiyhteistyö, joiden osalta toimivalta oli luonteeltaan hallitusten välistä yhteistyötä. Pilari-käsitteen käytöstä luovuttiin Lissabonin sopimuksen myötä. EU:n toimivaltaan kuuluvat nyt kaikki muut edellä mainitut asiat paitsi ulko- ja turvallisuuspolitiikka, joka on edelleen luonteeltaan hallitusten välistä yhteistyötä.

EU-sopimus ja EUT-sopimus muodostavat EU:n perusteita ja toimintaa koskevien sääntöjen kokonaisuuden, joka tulee ottaa huomioon EU-oikeutta täytäntöönpannaessa ja sovellettaessa. Sopimukset ovat **oikeudellisesti samanarvoisia** eli kumpikaan ei saa etusijaa toiseen nähden.

² Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen (EHTY-sopimus) voimassaolo päättyi vuonna 2002.

³ Ks. Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, EUVL C 306, 17.12.2007, s. 1. Lisäksi ks. EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen konsolidoidut toisinnot, EUVL C 83, 30.3.2010, s. 1. Ks. myös Euratom-sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL C 84, 30.3.2010, s. 1.

⁴ Ks. SEU 48 artikla.

EU-sopimus sisältää pääasiassa EU:n perusteisiin ja institutionaaliseen järjestelmään sekä EU:n ulkoiseen toimintaan liittyviä yleisempiä määräyksiä sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset. Siinä on muun muassa EU:n toimivaltaa, arvoja, tavoitteita ja periaatteita (kuten annetun toimivallan periaate, toissijaisuusperiaate, suhteellisuusperiaate ja vilpittömän yhteistyön periaate) koskevia määräyksiä sekä perussopimusten muuttamista ja EU:n jäsenyyttä koskevia määräyksiä. Joidenkin asioiden osalta EU-sopimukseen on otettu yleiset määräykset ja yksityiskohtaisemmat määräykset on sisällytetty EUT-sopimukseen. Näin on tehty esimerkiksi demokratian periaatteiden, toimielinjärjestelmän, tiiviimmän yhteistyön sekä EU:n ulkoisen toiminnan osalta. Muista politiikanaloista poiketen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta EU-sopimukseen sisältyvät yleisten määräysten lisäksi niitä koskevat erityiset määräykset.

EUT-sopimus kattaa pitkälti samat asiat kuin aiempi EY:n perustamissopimus. Merkittävä osa sopimuksesta koskee EU:n toimivaltaan kuuluvia politiikanaloja, ja sopimuksessa määritellään tarkemmin EU:n toimivalta kullakin alalla. Poliitiikanaloja koskevat määräykset sisältyvät lähes kaikki EUT-sopimukseen lukuun ottamatta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevia määräyksiä. Sopimuksen alussa on periaatteita koskeva osa, joka sisältää muun muassa EU:n toimivallan jaottelua koskevia määräyksiä sekä luettelon EU:n toimivallan aloista. Siinä on myös EU:n tavoitteisiin liittyviä yleisesti sovellettavia määräyksiä esimerkiksi miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta, ympäristönsuojelusta, kuluttajansuojasta, avoimuudesta sekä henkilötietojen suojasta. Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellosta sekä EU:n kansalaisuudesta on erillinen osa periaatteita koskevan osan jälkeen. Sopimuksen loppupuolella on muun muassa EU:n toimielinjärjestelmää ja päätöksentekomenettelyjä, varainhoitoa, EU:n ulkoista toimintaa sekä merentakaisia maita ja alueita koskevia määräyksiä.

1.2 EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välinen suhde

EU-oikeus voi luoda **välittömästi sovellettavia oikeuksia ja velvollisuuksia** sekä EU:n toimielimille ja jäsenvaltioille että yksityisille eli luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille. Suomen valtiosäännön kannalta EU-oikeus eroaa perinteisestä kansainvälisestä oikeudesta siinä, että EU-oikeudessa voidaan säännellä ylikansallisella tasolla suoraan yksityisten tahojen oikeusasemaa ja niiden välisiä suhteita.

EU-oikeus on **osa Suomen oikeusjärjestystä** ja velvoittaa kansallisia viranomaisia säädösvalmistelussa ja soveltamiskäytännössä. EU:n perussopimusten ja säädösten lisäksi muut EU-oikeuden lähteet eli EU:n oikeusperiaatteet, EU:n tekemät kansainväliset sopimukset ja EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö ovat osa kansallista oikeusjärjestystä ja kansallisia viranomaisia velvoittavia. Liittyessään EU:hun jäsenvaltio sitoutuu muun muassa perussopimusten määräyksiin, EU:n säännöstöön sekä EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (ranskaksi *acquis communautaire*). Liittymissopimuksen voimaansaattamisen myötä Suomessa on muodollisesti saatettu kansallisesti voimaan perussopimukset ja hyväksytty EU:n oikeusjärjestys osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

EU-oikeuden soveltaminen on suurelta osin jäsenvaltioiden viranomaisten tehtävänä. Jäsenvaltioilla tulee olla tehokkaan oikeussuojan takaava järjestelmä, jolla varmistetaan EU-oikeuden tehokas toteutuminen käytännössä. Yksilön oikeussuojakeinoista päätehtään kansallisesti myös EU-asioiden osalta eli kansalaiset voivat vedota EU-oikeuteen kansallisissa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa kansallisten menettelyiden mukaisesti. Kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten päätöksistä ei ole muutoksenhakuoikeutta EU:n tuomioistuimeen, vaan myös EU-oikeutta koskevissa asioissa korkeimpana oikeusasteena toimivat kansalliset tuomioistuimet. EU-oikeuden yhtenäisen soveltaminen jäsenvaltioissa on varmistettu ennakkoratkaisupyyntöjä koskevalla järjestelmällä (ks. jakso 1.6).

Vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa jäsenvaltion toteuttamaan kaikki toimenpiteet, joilla varmistetaan EU:n perussopimuksista ja säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen. Periaate velvoittaa myös pidättäytymään kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa EU:n tavoitteiden toteutumisen.⁵ Se sitoo jäsenvaltion kaikkia viranomaisia. Kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee muun muassa tulkita EU-oikeutta EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä luomien periaatteiden mukaisesti. EU:n tuomioistuin on oikeuskäytännössään luonut eräitä EU:n ja kansallisen oikeusjärjestyksen välistä suhdetta koskevia oikeusperiaatteita, joita käsitellään alla.

EU-oikeus vaikuttaa välillisesti kansallisen oikeuden tulkintaan. **Tulkintavaikutuksen periaatteen** mukaan kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee tulkita ja soveltaa kansallista oikeutta siihen vaikuttavan EU-oikeuden mukaisesti niin pitkälle kuin se on mahdollista ottaen huomioon kansallisessa oikeudessa hyväksytyt harkintavalta tulkinnassa.

EU-oikeutta koskee myös **välittömän oikeusvaikutuksen periaate**. Periaatteen mukaan EU:n perussopimusten määräyksissä ja toimielinten antamien säädösten säännöksissä voidaan antaa yksityisille tahoille oikeuksia, joihin he voivat vedota kansallisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Yksityinen taho voi vedota perussopimuksen määräykseen tai EU-säädöksen säännökseen, jos sillä katsotaan olevan välitön oikeusvaikutus. Perussopimuksen määräyksellä tai EU-säädöksen säännöksellä on välitön oikeusvaikutus, jos se on riittävän selvä ja täsmällinen sekä ehdoton (ks. EU-säädösten osalta tarkemmin jakso 1.3.3).

EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden ristiriitatilanteessa sovellettavaksi voi tulla **etusijaperiaate**, jollei muutoin voida varmistaa EU-oikeuden toteutumista. Periaatteen mukaan sellainen EU:n perussopimuksen määräys tai EU-säädöksen säännös, jolla on välitön oikeusvaikutus, syrjäyttää sen kanssa ristiriidassa olevan kansallisen säännöksen riippumatta tämän asemasta kansallisessa säädöshierarkiassa.⁶

⁵ Ks. SEU 4 artiklan 3 kohta.

⁶ Ks. julistus 17 Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta.

1.3 EU-säädökset

1.3.1 EU:n toimivallasta antaa säädöksiä

EU:n toimielimet voivat antaa jäsenvaltioita ja niiden viranomaisia sekä yksityisiä tahoja **velvoittavia säädöksiä**. EU-säädösten antaminen on mahdollista jäsenvaltioiden EU:lle perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja sopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (**annetun toimivallan periaate**).⁷ Toimivalta, jota ei ole annettu perussopimuksissa EU:lle, kuuluu jäsenvaltioille. Säädöksen antaminen edellyttää siten, että perussopimuksessa on määräys, johon säädöksen antaminen perustuu. **Toissijaisuusperiaatteen** mukaan EU toimii ainoastaan, jos jäsenvaltiot eivät voi kansallisesti saavuttaa asetettuja tavoitteita riittäväällä tavalla, vaan ne voidaan saavuttaa paremmin EU:n tasolla, ellei kyse ole EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Säädöksiä annettaessa noudatetaan myös **suhteellisuusperiaatetta**, jonka mukaan EU:n toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi.⁸

Sekundäärioikeudella eli johdetulla oikeudella (erotuksena primäärioikeudesta, ks. yllä jakso 1.1.1) tarkoitetaan EU:n toimielinten antamia oikeudellisesti sitovia säädöksiä eli asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä. Niitä voidaan antaa sekä lainsäätämisyjärjestyksessä että alemman tasoisina säädösinä. Sitovien säädösten lisäksi toimielimet voivat antaa suosituksia ja lausuntoja. EU:ssa on myös muita instrumentteja, kuten julistuksia ja päätöslausemia. Pelkästään instrumentin nimen perusteella ei voi aina päätellä sitä, kuinka sitovia ja velvoittavia instrumentin säännökset käytännössä ovat ja tuleeko niitä soveltaa suoraan sellaisenaan, tai sitä, kehen ne kohdistuvat. Kunkin säännöksen osalta tulee aina erikseen arvioida sen sisällön perusteella, mitä vaikutuksia sillä on tarkoitettu saada aikaan.

EU-säädöksissä on yleensä aina **johdanto-osa** sekä **varsinainen säädösosa artikloineen**. Johdanto-osassa esitetään säädöksen tavoitteet ja perustelut säädöksen antamiselle. Siitä ilmenee myös säädöksen oikeusperusta eli se perussopimuksen määräys, johon säädös perustuu tai, jos on kyse alemmanasteisesta säädöksestä, se perussäädös ja artikla, joihin säädös perustuu. Oikeudellisesti sitovat säännökset sisältyvät säädöksen artikloihin. Johdanto-osassa ei voida säätää sitovista velvoitteista, mutta sitä voidaan käyttää apuna artiklatekstien tulkinnessa.

1.3.2 Säädöstaso

EU:ssa on sen lainsäätäjien eli Euroopan parlamentin ja neuvoston **suoraan EU:n perussopimuksen määräyksen nojalla antamia säädöksiä sekä kyseisten säädösten**

⁷ Ks. SEU 5 artiklan 2 kohta.

⁸ Ks. SEU 5 artiklan 3 ja 4 kohta sekä pöytäkirja n:o 2 toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta.

nojalla annettuja alemmantasoisia säädöksiä. Säädöstasoltaan korkeimpia ovat EU:n lainsäätäjien antamat säädökset, jotka on annettu perussopimuksen nojalla. Alemmalla tasolla ovat niiden nojalla annetut säädökset, jotka ovat yleensä komission antamia. EU:n eri säädytöstyypkien eli asetusten, direktiivien ja päätösten välillä ei ole hierarkkista eroa, vaan niiden erot liittyvät käyttötarkoitukseen: kaikkia näitä instrumentteja voidaan antaa sekä perussopimusten nojalla että lainsäätäjien antamiin säädöksiin perustuvien valtuutusten nojalla, ellei jonkin instrumentin käyttöä ole oikeusperustana olevassa määräyksessä tai säännöksessä nimenomaisesti kielletty.

Lainsäätämijärjestyksessä hyväksyttävät säädökset ovat EU:n lainsäätäjinä toimivien Euroopan parlamentin ja neuvoston antamia säädöksiä, jotka annetaan suoraan perussopimuksen määräyksen nojalla. Niistä suurin osa annetaan **tavallisessa lainsäätämijärjestyksessä**, jossa neuvosto ja parlamentti ovat tasavertaisia lainsäätäjiä.⁹ **Erityisessä lainsäätämijärjestyksessä** säädöksen hyväksyy neuvosto tai parlamentti toisen osallistuessa menettelyyn.¹⁰ Se, onko kyse tavallisesta vai erityisestä lainsäätämijärjestyksestä, käy ilmi perussopimuksen määräyksestä, jossa menettelystä määrätään. Lisäksi perussopimuksissa on muita **erityisiä menettelyjä**, joissa annettavat säädökset ja instrumentit eivät ole lainsäätämijärjestyksessä annettavia, mutta ne annetaan perussopimuksen määräyksen nojalla.

Lainsäätämijärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksissä voidaan siirtää komissiolle toimivalta antaa säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan lainsäätämijärjestyksessä hyväksytyt säädöksen tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia. Nämä säädösvallan siirtoa koskevien säännösten nojalla annettavat **delegoidut säädökset** ovat aina komission antamia. Kun säädösvallan siirrosta päätetään perussäädöksessä, vahvistetaan samalla siirtoon liittyvät ehdot. Parlamentti ja neuvosto valvovat komissiota sen käyttäessä toimivaltaa säädösvallan siirron nojalla. Säädösvallan siirron nojalla annettujen säädösten nimestä käy ilmi, että kyse on delegoidusta säädöksestä (esimerkiksi ”delegoitu asetus”).¹¹

EU-säädöksissä voidaan siirtää komissiolle täytäntöönpanovaltaa, jonka nojalla komissio voi antaa **täytäntöönpanosäädöksiä**. Neuvosto voi perustelluissa tapauksissa poikkeuksellisesti pidättää täytäntöönpanovallan myös itsellään ja antaa itse täytäntöönpanosäädöksiä. Jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä. Komission täytäntöönpanoa koskevien säädösten antamisessa noudatettavasta menettelystä ja ehdoista säädetään parlamentin ja neuvoston antamassa asetuksessa. Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen annettujen täytäntöönpanosäädösten nimestä käy ilmi, että kyse on täytäntöönpanosäädöksestä (esimerkiksi ”täytäntöönpanodirektiivi”).¹²

⁹ Ks. SEUT 289 artiklan 1 kohta ja 294 artikla.

¹⁰ Ks. SEUT 289 artiklan 2 kohta.

¹¹ Ks. SEUT 290 artikla.

¹² Ks. SEUT 291 artiklan 2–4 kohta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 182/2011 yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovalan käyttöä.

1.3.3 Sitovat säädökset

Asetuksilla luodaan EU:ssa yhtenäistä lainsäädäntöä. Asetukset ovat luonteeltaan suoraan sovellettavia, eivätkä ne edellytä jäsenvaltiolta erillisiä toimenpiteitä tullakseen kansallisesti voimaan.¹³ Ne voivat kuitenkin edellyttää jäsenvaltiolta toimenpiteitä, muun muassa seuraamuksista säätämistä. Niitä sovelletaan sellaisenaan kansallisissa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa, myös yksityisten osapuolten välisissä suhteissa. Jäsenvaltion kansalaiset voivat yleensä vedota asetuksen säännöksiin vastaavalla tavalla kuin kansallisen lain ja asetuksen säännöksiin eli niillä on yleensä välitön oikeusvaikutus.

Direktiivit ovat jäsenvaltioille osoitettuja säädöksiä, jotka velvoittavat jäsenvaltiota toteuttamaan direktiivin edellyttämät toimenpiteet ja saattamaan kansallisen lainsäädäntönsä direktiivin sisällön mukaiseksi.¹⁴ Direktiivejä käytetään yleensä silloin, kun halutaan jättää jäsenvaltioille harkintavaltaa jonkin asian suhteen. Jäsenvaltio voi itse valita tavan, jolla se toteuttaa direktiivin edellyttämät toimenpiteet, mutta kansallisen sääntelyn tulee johtaa direktiivillä tavoiteltuun lopputulokseen. Jäsenvaltio voi myös päättää muodosta, jota käyttäen täytäntöönpano toteutetaan jäsenvaltion sisäisesti. Yleensä direktiivin sisältämät säännöt sisällytetään kansalliseen lainsäädäntöön antamalla kansallinen säädös.

Direktiivin jäsenvaltiolle jättämä **harkintavalta ja liikkumavara täytäntöönpanon suhteen vaihtelevat** direktiiveittäin, ja myös yksittäisessä direktiivissä voi olla erityyppisiä säännöksiä. Direktiivi saattaa sisältää hyvinkin yleisiä säännöksiä ja periaatteita, joiden täytäntöönpano jättää paljon harkintavaltaa jäsenvaltiolle, tai se voi olla hyvin tekninen ja yksityiskohtainen, jolloin se voidaan joutua ottamaan kansalliseen lainsäädäntöön lähes sellaisenaan.

Direktiivi voi olla **vähimmäisdirektiivi (minimidirektiivi)**, tai siinä voi olla vähimmäissäännöksiä (minimisäännöksiä), jolloin direktiivissä tai sen yksittäisessä säännöksessä säädetään EU:n tasolla noudatettavasta vähimmäistasosta (minimitasosta). Silloin kansallisesti pidemmälle menevät säännökset ovat mahdollisia. Direktiivi voi olla myös **täysharmonisoiva** tai se voi sisältää täysharmonisoivia säännöksiä, jolloin direktiivissä tai sen yksittäisessä säännöksessä säädetään EU:ssa noudatettavasta yhdenmukaisesta sääntelystä, josta poikkeavat kansalliset säännökset eivät ole mahdollisia. Se, millaisesta harmonisoinnista on kyse, käy ilmi direktiivin oikeusperustana olevasta perussopimuksen määräyksestä tai itse direktiivistä, joko sen johdanto-osasta tai artikloista.

Direktiivit eivät ole luonteeltaan suoraan sovellettavia. Direktiivit luovat oikeuksia ja velvollisuuksia jäsenvaltion kansalaisille pääsääntöisesti vasta sen jälkeen, kun ne on **pantu täytäntöön kansallisesti**. Jäsenvaltion kansalaiset voivat kuitenkin vedota direktiivin säännökseen jäsenvaltion viranomaista vastaan, jos säännöksellä on välitön oikeusvaikutus. Tämä tulee kyseeseen, mikäli jäsenvaltio laiminlyö direktiivin täytäntöönpanon sille asetetussa määräajassa tai täytäntöönpano on virheellinen. Edellytyksenä on

¹³ Ks. SEUT 288 artiklan toinen kohta.

¹⁴ Ks. SEUT 288 artiklan kolmas kohta.

direktiivin säännöksen riittävä selvyys ja täsmällisyys sekä ehdottomuus (ks. myös jaksso 2.7).

Kuten asetukset, **päätökset** ovat kaikilta osiltaan velvoittavia instrumentteja. Päätös voi olla osoitettu yksityiselle taholle tai jäsenvaltiolle, mutta on myös mahdollista, että päätöstä ei ole erikseen osoitettu kenellekään, jolloin se on yleisen säädöksen kaltainen. Pääsääntöisesti päätöksiä käytetään hallinnollisessa menettelyssä ratkaistaessa yksittäisiä tapauksia, jolloin ne on osoitettu jollekin tietylle taholle. Lissabonin sopimuksella perussopimuksen päätöstä koskevaa määräystä muutettiin lisäämällä siihen, että jos päätöksessä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä.¹⁵ Tällä viitataan siihen, että päätös voidaan antaa myös yleisesti velvoittavana säädöksenä. Päätöksen säännöksellä voi olla välitön oikeusvaikutus, jos siinä asetetaan riittävän selvä ja täsmällinen sekä ehdoton velvoite jäsenvaltiolle.

1.3.4 Ohjeluonteiset instrumentit

Sitovien säädösten (englanniksi *hard law*) lisäksi EU-oikeus sisältää ohjeluonteisia instrumentteja (englanniksi *soft law*), kuten suosituksia, lausuntoja, päätöslauselmia, julistuksia ja toimintaohjelmia. Vaikka tällaiset instrumentit ovat **lähinnä poliittisuonteisia**, ne voivat tosiasiallisesti saada oikeudellista merkitystä.

Ohjeluonteisella instrumentilla voi olla vaikutusta muun muassa **tulkittaessa EU:n perussopimuksen tai EU-säädöksen tiettyä artiklaa**. Tällaista instrumenttia voidaan käyttää myös asioissa, joissa sitovan säädöksen käyttöä ei ole pidetty tarpeellisena tai siitä ei ole päästy sopuun. Lisäksi tällainen instrumentti voi tulla kyseeseen tilanteissa, jolloin EU:lla ei ole toimivaltaa sitovan säädöksen antamiseen.

Ohjeluonteinen instrumentti voi olla myös **osoitettu esimerkiksi tietylle EU:n jäsenvaltiolle**. Vaikka tällaisella instrumentilla ei lähtökohtaisesti ole jäsenvaltiota sitovaa oikeusvaikutusta, sillä voi silti olla suuri käytännön vaikutus toimintaan.

Siitä huolimatta, että EU:n **perusoikeuskirja** on annettu julistuksena, sitä ei tule sekoittaa ohjeluonteisiin instrumentteihin. Perusoikeuskirja kuuluu Lissabonin sopimuksen myötä EU:n primäärioikeuteen, ja sillä on EU:n perussopimukseen verrattava oikeudellinen asema.¹⁶

¹⁵ Ks. SEUT 288 artiklan neljäs kohta.

¹⁶ Ks. SEU 6 artiklan 1 kohta.

1.4 Kansainväliset sopimukset

EU voi tehdä kansainvälisiä sopimuksia EU:n ulkopuolisten maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa toimivaltaansa kuuluvissa asioissa (**ulkosuhdesopimukset**).¹⁷ Kun sopimuksen koko sisältö kuuluu EU:n toimivaltaan, EU voi tehdä sopimuksen yksin (**unionisopimukset**). EU voi myös tehdä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sopimuksen yhden tai useamman valtion taikka kansainvälisen järjestön kanssa (**YUTP-sopimukset**).¹⁸

EU:n yksin tekemät kansainväliset sopimukset tulevat jäsenvaltioita sitoviksi EU:n tasolla tehtävällä hyväksymispäätöksellä, eikä erillistä kansallista hyväksymistä tarvita. EU:n tekemät sopimukset ovat osa EU-oikeutta ja ne sitovat EU:n toimielimiä sekä jäsenvaltioita ja niiden viranomaisia.

Jos sopimus sisältää yhtäältä EU:n ja toisaalta jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä, sopimus voidaan tehdä **sekasopimuksena**, jolloin myös jäsenvaltiot ovat sopimuksen osapuolina. Sekasopimus edellyttää jäsenvaltion valtiosäännön mukaista ratifiointia tai hyväksymistä siltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltion toimivaltaan. Tämä tapahtuu samoja periaatteita noudattaen kuin kansainvälisten sopimusten hyväksyminen ja voimaansaattaminen yleensäkin.

Jäsenvaltiot voivat tehdä myös keskenään sopimuksia. Neuvostossa kokoontuvien jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätökset ja sopimukset eivät ole muodollisesti EU:n toimielinten antamia säädöksiä, vaan ne ovat luonteeltaan kansainvälisiä sopimuksia. Ne sitovat jäsenvaltioita, ja jäsenvaltiot ovat velvollisia panemaan ne täytäntöön kansallisesti. Kansallisten lainsäädäntötoimien tarve ratkaistaan tapauskohtaisesti päätöksen tai sopimuksen sisällön mukaan.

Ulkoasiainministeriö on antanut **ohjeet** kansainvälisten ja EU-sopimusten valmistelusta ja voimaansaattamisesta: Valtiosopimusopas, Kansainvälisten ja EU-sopimusten valmistelua ja voimaansaattamista koskevat ohjeet, ulkoasiainministeriön päivitettävä verkkoversio (<http://www.formin.finland.fi>).

1.5 EU:n oikeusperiaatteet

EU:n oikeusperiaatteilla on tärkeä asema EU-oikeudessa. Periaatteet EU:ssa perustuvat osin **EU:n perussopimusten nimenomaisiin määräyksiin** ja osin **EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön**. EU:n tuomioistuin on luonut oikeuskäytännössään eri yhteyksissä oikeusperiaatteita, joilla on ollut merkittävä rooli EU-oikeuden kehityksessä. Tuomioistuin on myös täsmentänyt periaatteiden sisältöä sen ratkaistavaksi saatetuissa

¹⁷ Ks. SEUT 218 artikla.

¹⁸ Ks. SEU 37 artikla.

tapauksissa. Tuomioistuimen luomat periaatteet ovat yhtä sitovia kuin perussopimuksiin nimenomaisesti kirjatut periaatteet.

Periaatteet tulee ottaa soveltuvin osin **huomioon sekä EU:n toimielinten että jäsenvaltioiden viranomaisten toiminnassa**. Periaatteiden velvoittavuus ei rajoitu pelkästään EU-säädösten antamiseen ja soveltamiseen, vaan ne voivat tulla sovellettaviksi myös kansallista lainsäädäntöä annettaessa ja sovellettaessa. Ne on otettava huomioon sekä annettaessa EU-säädöksen täytäntöönpanon edellyttämää kansallista lainsäädäntöä että annettaessa muuta lainsäädäntöä, jolla on liittymä EU-oikeuteen. Erityisesti ne tulee ottaa huomioon silloin, kun kansallisella säännöksellä on vaikutuksia EU:ssa taattujen oikeuksien toteutumiseen. Periaatteet voivat rajoittaa lainsäätäjän liikkumavaraa kansallista lainsäädäntöä annettaessa (EU:n oikeusperiaatteiden huomioon ottamisesta lainvalmistelussa ks. tarkemmin jakso 2.2).

Perusoikeudet ovat osa EU-oikeutta. EU:lla on oikeudellisesti sitova perusoikeuskirja, jossa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet EU tunnustaa.¹⁹ EU:n perusoikeudet velvoittavat EU:n toimielimiä, elimiä ja laitoksia sekä jäsenvaltioita niiden soveltaessa EU-oikeutta. Perusoikeuskirjan määräykset otetaan huomioon perussopimusten soveltamisalalla ja ne vaikuttavat EU-oikeuden sisältöön EU:n toimintaa ohjaavina tai rajoittavina periaatteina. EU:n perusoikeuksilla voi olla EU-oikeuden kautta välillisesti vaikutusta myös kansalliseen oikeuteen, vaikka lähtökohtaisesti kansallista oikeutta sovellettaessa jäsenvaltiota velvoittavat sen omat perusoikeudet ja kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. EU:n perusoikeudet vastaavat sisällöllisesti Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyviä oikeuksia ja niiden tulkintaa koskevaa oikeuskäytäntöä sekä jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen sisältyviä perusoikeuksia.

Kansallisen lainsäätäjän näkökulmasta **keskeisiä periaatteita** ovat EU:n toimivallan käyttöön liittyvät periaatteet, EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välistä suhdetta koskevat periaatteet sekä aineellista EU-oikeutta koskevat periaatteet. Periaatteita käsitellään oppaassa kunkin jakson yhteydessä kyseiseen aiheeseen liittyvien periaatteiden osalta. Periaatteet voivat soveltua erilaisiin tilanteisiin, ja niillä voi olla tilanteesta riippuen hieman erilainen sisältö. Joitain periaatteita käsitelläänkin oppaan eri kohdissa erilaisissa asiayhteyksissä. Esimerkiksi suhteellisuusperiaatteella on eri käyttöyhteyksiä.

- EU:n toimivallan käyttöön liittyviä periaatteita (annetun toimivallan periaate, toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate) käsitellään EU-säädöksiä koskevassa jaksossa (jakso 1.3.1).
- EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välistä suhdetta koskevia periaatteita (vilpittömän yhteistyön periaate, tulkintavaikutuksen periaate, välittömän oikeusvaikutuksen periaate ja etusijaperiaate) käsitellään aihetta koskevassa jaksossa (jakso 1.2) sekä osin myös täytäntöönpanoa koskevissa jaksoissa (jaksot 2.1 ja 2.7; jaksossa 2.2 käsitellään myös muun muassa suhteellisuusperiaatetta).

¹⁹ Ks. SEU 6 artiklan 1 kohta. Perusoikeuskirjasta ja sen selityksistä ks. EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1 ja 17.

- Perussopimukseen sisältyviä aineellisia oikeuksia ja vapauksia koskevia periaatteita (muun muassa neljä vapautta eli tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääomien vapaa liikkuvuus) käsitellään täytäntöönpanoa koskevassa jaksossa (jakso 2.2).

1.6 EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö

EU:n tuomioistuimen ratkaisuilla on keskeinen merkitys **EU-oikeutta tulkittaessa ja sovellettaessa**. EU-oikeuden sisällön selvittäminen edellyttää usein myös EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perehtymistä.

EU:n tuomioistuin voi antaa ratkaisuja tuomioistuimessa nostettujen **suorien kanteiden** johdosta. Jäsenvaltiota vastaan voidaan nostaa kanne, jos se rikkoo velvollisuuksiaan EU:ssa. Kyse voi olla esimerkiksi EU-säädöksen täytäntöönpanon laiminlyönnistä tai virheellisyydestä taikka sellaisen kansallisen lain EU-oikeuden vastaisuudesta, jolla ei ole suoraa kytkentää EU-oikeuteen mutta jolla on vaikutuksia EU-oikeuden toteutumiseen. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltio ei ole ilmoittanut direktiivin edellyttämistä täytäntöönpanotoimenpiteistä, komissio voi pyytää EU:n tuomioistuinta määräämään jäsenvaltion maksettavaksi kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon (ks. myös jakso 2.7).²⁰ Myös EU:n toimielimiä, elimiä ja laitoksia vastaan voidaan nostaa kanteita, jos ne ovat laiminlyöneet velvollisuuksiaan, minkä lisäksi niiden antamien säädösten pätevyys voidaan saattaa EU:n tuomioistuimen tutkittavaksi.²¹

Jos EU:n tuomioistuin toteaa jäsenvaltiota vastaan nostetun kanteen johdosta, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä jonkin EU-oikeuden mukaisen velvollisuuden, jäsenvaltion on toteutettava tuomion edellyttämät toimenpiteet. Tuomioistuin ei tuomiossaan nimenomaisesti velvoita jäsenvaltiota toteuttamaan tiettyjä toimenpiteitä, vaan **jäsenvaltion on itse harkittava, mitä toimenpiteitä tuomio siltä edellyttää**. Jos jäsenvaltio ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin tuomion johdosta, komissio voi pyytää uudessa kanteessa, että EU:n tuomioistuin määrää jäsenvaltion maksettavaksi kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon (ks. myös jakso 2.7).²²

Suorien kanteiden johdosta annetut ratkaisut sitovat niitä **tahoja, joille ne on osoitettu**. Niillä voi kuitenkin olla myös **yleisempää merkitystä** EU-oikeuden tulkinnan kannalta. Jos EU:n tuomioistuin antaa tuomion esimerkiksi jäsenvaltiota vastaan ja vastaavanlainen lainsäädäntö on myös toisessa jäsenvaltiossa, tulee myös toisessa jäsenvaltiossa harkittavaksi, onko sen lainsäädäntö mahdollisesti ristiriidassa EU-oikeuden kanssa.

Kansalliset tuomioistuimet voivat esittää EU:n tuomioistuimelle **ennakkoratkaisupyyntöjä**. Ennakkoratkaisua voidaan pyytää EU:n perussopimuksen määräyksen tul-

²⁰ Ks. SEUT 258 ja 259 artikla sekä 260 artiklan 3 kohta.

²¹ Ks. SEUT 263 ja 265 artikla.

²² Ks. SEUT 260 artiklan 1 ja 2 kohta.

kinnasta taikka EU-säädöksen tulkinnasta tai pätevyydestä. Alimmilla oikeusasteilla ei ole velvollisuutta pyytää ennakkoratkaisua, mutta niillä on siihen mahdollisuus, jos ennakkoratkaisun saaminen on tarpeen niiden käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi. Ylimmillä oikeusasteilla on velvollisuus ennakkoratkaisun pyytämiseen, jos niiden ratkaistavana olevaan asiaan liittyy EU-oikeudellinen kysymys, jota ei ole ratkaistu aiemmin EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja joka ei ole selvä.²³ Hallintoviranomaisilla ei ole mahdollisuutta ennakkoratkaisun pyytämiseen, mutta hallintoasioissakin ennakkoratkaisupyynnön on mahdollinen valitusasteena toimivan tuomioistuimen kautta.

EU:n tuomioistuin antaa sille esitetyn ennakkoratkaisupyynnön johdosta ratkaisun, joka sitoo kansallista tuomioistuinta. Kun kansallinen tuomioistuin on saanut EU:n tuomioistuimelta EU-oikeudetta koskevan ratkaisun, sen tehtävänä on soveltaa EU-oikeutta EU:n tuomioistuimen osoittamalla tavalla kansallisessa tuomioistuimessa **esillä olevaan asiaan**. Ennakkoratkaisulla voi olla myös **yleisempää tulkinnallista merkitystä** ja ratkaisua voidaan soveltaa myös muissa vastaavissa tilanteissa. Ennakkoratkaisu voi tarkoittaa myös muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, jos käy ilmi, että kansallinen lainsäädäntö tai sen tulkinta on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa. Ristiriidan ilmetessä jäsenvaltiolla on velvollisuus saattaa kansallinen lainsäädäntönsä EU-oikeuden mukaiseksi.

EU:n tuomioistuimen **oikeuskäytäntöä tulee seurata kussakin ministeriössä** sen toimialaan kuuluvien asioiden osalta. Seurantavelvollisuus koskee tapauksia, joissa kyse on suoraan Suomen lainsäädännöstä, mutta myös muita tapauksia. Kun kyseessä on Suomen lainsäädäntöön verrattavissa olevan toisen jäsenvaltion lainsäädännön arviointi, ministeriössä tulee harkita, onko tuomioistuimen antamalla tulkinnalla yleisempää merkitystä ja tarkoittaako tulkinta mahdollisesti ristiriitaa myös Suomen lainsäädännön ja EU-oikeuden välillä. Ristiriidan ilmetessä kansalliseen lainsäädäntöön on tehtävä tarvittavat muutokset.

²³ Ks. SEUT 267 artikla.

2 EU-oikeuden täytäntöönpano

2.1 Tavoitteena EU-oikeuden tehokas toteutuminen jäsenvaltiossa

EU-säädös voi edellyttää kansalliselta lainsäätäjältä **täytäntöönpanoa eli implementointia**. Täytäntöönpanolla tarkoitetaan tässä kaikkia lainsäädäntötoimia, jotka ovat edellytyksenä sille, että EU-oikeus toteutuu tehokkaasti. Täytäntöönpanovelvoite koskee erityisesti direktiivejä, jotka tulee jo perusluonteensa mukaisesti muuttaa (transponoida) kansalliseksi lainsäädännöksi, mutta myös asetus ja päätös voivat edellyttää täytäntöönpanotoimia.

Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaan jäsenvaltion on täytettävä kaikki EU:n perussopimuksista ja niiden nojalla annetuista EU-säädöksistä johtuvat velvoitteet. Jäsenvaltion tulee toteuttaa tarvittavat kansalliset toimenpiteet EU-säädösten täytäntöönpanemiseksi. Lisäksi jäsenvaltion on pidättäydyttävä sellaisista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa EU:n tavoitteiden toteutumisen.²⁴ EU:n perussopimusten ja EU-säädösten tulkinnassa tulee ottaa huomioon EU-oikeuden monikielisyys. Kaikkien **jäsenvaltioiden viralliset kielet ovat yhtä todistusvoimaisia**.²⁵ Tulkintatilanteessa on verrattava eri kieliversioita toisiinsa. Jos eri kieliversiot jossakin tapauksessa näyttäisivät johtavan eri tuloksiin, joudutaan punnitsemaan eri näkökohtia ja periaatteita. Painava tulkintaohje on lainsäätäjän tarkoitus, mutta myös esimerkiksi yksityisen tahon oikeusturvasta huolehtiminen saattaa vaikuttaa tulkintaan.

Täytäntöönpanon tehokkuus edellyttää, että EU-säädös pannaan täytäntöön **oikeasäilyttäen**. EU-säädöksen tavoitteen tulee toteutua ja täytäntöönpano tulee toteuttaa kaikilta osin. Lisäksi täytäntöönpanon on oltava riittävän täsmällistä ja selkeää. Täytäntöönpanoa toteutettaessa tulee myös varmistaa, ettei kansalliseen lainsäädäntöön jää ristiriitaisuuksia EU-säädöksen kanssa ja ettei uusia ristiriitoja synny. Toisinaan mahdollisia ristiriitoja EU-oikeuden kanssa on yritetty ratkaista esimerkiksi siten, että kansalliseen lakiin otetaan säännös, jonka mukaan kansallista lakia sovelletaan, ”jollei Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu”. Tällaisia säännöksiä on vältettävä, koska sääntely jää tällöin epäselväksi ja sen informaatioarvo on lainsoveltajan kannalta vähäinen.

Täytäntöönpanon tulee olla myös **oikea-aikaista**. EU-säädös on pantava täytäntöön siinä asetetussa määräajassa. Täytäntöönpanon suunnittelu tulisi aloittaa jo ennakoivasti ennen säädöksen hyväksymistä. Jäsenvaltio ei voi jälkikäteen vedota siihen, että sillä on ollut erityisiä vaikeuksia toteuttaa täytäntöönpanoa määräajassa. Mahdolliset vaikeudet

²⁴ Ks. SEU 4 artiklan 3 kohta ja SEUT 291 artiklan 1 kohta.

²⁵ Ks. SEU 55 artikla.

on otettava esille jo neuvoteltaessa säädöksen sisällöstä sekä siihen liittyvästä täytäntöönpanoajasta ja mahdollisista siirtymäajoista. Täytäntöönpanon aikataulussa tulee huomioida esimerkiksi asian eduskuntakäsittelyn vaatima aika sekä mahdolliset täytäntöönpanotoimet Ahvenanmaan maakunnassa.

EU-oikeudessa asetetaan vaatimuksia **sääntelyn sitovuudelle**. Yleensä edellytetään, että esimerkiksi direktiivi pannaan täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä (lailla tai asetuksella). Näin voidaan varmistua siitä, että täytäntöönpano on luonteeltaan sitovaa ja että täytäntöönpanosäännökset tulevat sovellettaviksi kaikissa niissä tilanteissa, joita direktiivi koskee. Hallinnolliset toimenpiteet yksin eivät yleensä ole riittäviä.

Kysymys kansallisen **sääntelyn säädöstasosta** ratkaistaan Suomen lainsäädännön mukaan vastaavuusperiaatteen asettamissa rajoissa. Vastaavuusperiaate edellyttää, että EU-säädökseen liittyvä kansallinen sääntely on säädöshierarkkisesti samantasoista kuin vastaavia kysymyksiä koskeva muu kansallinen sääntely.

EU-oikeudessa edellytetään myös täytäntöönpanon riittävää **julkisuutta**. Täytäntöönpanosäännökset on julkaistava asianmukaisella tavalla joko säädöskokoelmassa tai määräyskokoelmassa, jotta kansalaiset saavat tietoa sääntelystä ja voivat tarpeen vaatiessa vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa.

EU-lainsäädäntöön liittyvässä kansallisessa lainvalmistelussa **toimivalta jakautuu ministeriöiden välillä** samalla tavalla kuin kansallisissa asioissa valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) perusteella. EU-säädöksen täytäntöönpanosta vastaa ministeriö, jonka toimialaan asia sisältönsä puolesta kuuluu. Jos asia kuuluu usean ministeriön toimialaan, ministeriöiden on sovittava yhteistyöstä täytäntöönpanossa. **Ahvenanmaan maakunta** vastaa täytäntöönpanosta maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa.²⁶

EU-säädöksen täytäntöönpanossa noudatetaan **tavallista kansallista säädösvalmisteluprosessia**. Myös kansalliseen **hyvään lainvalmisteluun** kuuluu, että sääntely on selkeää lainsoveltajan kannalta. Kokonaiskuvan saaminen sääntelystä on soveltajalle tärkeää. Lainvalmistelussa velvoittaa myös **hyvän hallinnon periaate**. Muun muassa apulaisoikeuskansleri on kiinnittänyt huomiota EU-oikeuden edellyttämien kansallisten säädösmuutosten hyvään valmisteluun ja riittävän aikaiseen toteuttamiseen sekä korostanut niiden merkitystä oikeusvarmuuden kannalta.²⁷

²⁶ Ks. Ahvenanmaan asema säädösvalmistelussa ja EU-asioissa, Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 8/2012.

²⁷ Ks. apulaisoikeuskanslerin tiedote 15.3.2010.

2.2 EU:n oikeusperiaatteiden huomioon ottaminen lainvalmistelussa

Kansallisessa säädösvalmistelussa ja soveltamiskäytännössä on otettava huomioon paitsi EU:n perussopimukseen kirjatut periaatteet myös EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvat EU:n oikeusperiaatteet. Tämä velvollisuus koskee soveltuvin osin tilannetta, jolloin **EU-säädöksen täytäntöönpanemiseksi annetaan kansallinen säädös tai kansallista täytäntöönpanosäädöstä sovelletaan**. Lisäksi velvollisuus koskee tilannetta, jolloin kyse on **sellaisen kansallisen säädöksen antamisesta tai soveltamisesta, jolla on muutoin liittymä EU-oikeuteen**.

Lainvalmistelijan on huomioitava periaatteet siltä osin kuin alan, jolla kansallista lainsäädäntöä valmistellaan, voidaan katsoa kuuluvan **EU-oikeuden soveltamisalaan**. EU-oikeuden soveltamisalaan eivät kuulu ainoastaan ne alat, joita koskevia nimenomaisia säännöksiä sisältyy EU-oikeuteen. Periaatteet tulee huomioida myös sektoreilla, joilla ei ole yhdenmukaistavaa EU-lainsäädäntöä, ja sektoreilla, joilla yhdenmukaistava EU-lainsäädäntö kattaa vain osan sääntelyn kohteena olevasta kokonaisuudesta.

EU-sopimuksen mukaan EU:n **perusoikeuskirjalla** on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla (ks. myös jakso 1.5).²⁸ Perusoikeuskirjassa määritellään perusoikeudeksi myös joitakin sellaisia oikeuksia, joista sisältyy määräyksiä perussopimukseen, kuten EU-kansalaisuuteen liittyvät oikeudet.

EU:n perusoikeudet on otettava huomioon esimerkiksi valmisteltaessa kansallista lainsäädäntöä direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Direktiivin johdanto-osassa voidaan myös nimenomaisesti todeta, että direktiivin säännösten tulkinnassa on kunnioitettava EU:n perusoikeuksia. Samoin EU:n perusoikeudet on huomioitava, jos valmisteltävällä lainsäädännöllä on muutoin kytkentä EU-oikeuteen. Paitsi perussopimuksen määräyksen myös EU-säännöksen saamaan sisältöön voi näin ollen vaikuttaa jokin perusoikeus.

Perussopimukseen on kirjattu joukko **periaatteita, jotka koskevat neljää perusvapautta** eli tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääomien vapaata liikkuvuutta,²⁹ sekä myös **muuta perustavaa laatua olevia periaatteita**, jotka liittyvät muun muassa kilpailun vapauteen.

Siinä tapauksessa, että tarkoituksena on säätää kansallisesti esimerkiksi taloudellista toimintaa tai yksityisten tahojen asemaa rajat ylittävissä tilanteissa koskevista asioista, on todennäköistä, että sääntely kuuluu perussopimusten soveltamisalaan. Kansallisten säädösten valmistelussa tulee tällöin harkita, mitä vaikutuksia suunnitellulla säädöksellä on muun muassa sisämarkkinoiden toimintaan. Lisäksi esimerkiksi tilanteessa, jossa direktiivi sääntelee vain tavaroiden markkinoille pääsyä, kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa tulee ottaa huomioon

²⁸ Ks. SEU 6 artiklan 1 kohta.

²⁹ Ks. SEUT 26 artiklan 2 kohta.

perussopimuksen tavaroiden ja palveluiden vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset, jos halutaan säännellä muista kuin direktiivin kattamista kysymyksistä.

Eräitä keskeisiä periaatteita on käsitelty edellä (ks. jaksot 1.2 ja 1.5). Kansallisen lainvalmistelun kannalta tärkeinä voidaan pitää myös seuraavia yleisiä oikeusperiaatteita.

Syrjintäkiellon periaate koskee EU-oikeudessa erityisesti kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. Toisten jäsenvaltioiden kansalaisia tai oikeushenkilöitä ei saa syrjiä perussopimusten soveltamisalalla. Tämä ei kuitenkaan rajoita perussopimusten erityismääräysten soveltamista.³⁰ Myös samapalkkaisuusperiaatteella on erityisasema EU-oikeudessa.³¹ **Yhdenvertaisuusperiaate** on ylipäätään saanut entistä keskeisemmän aseman EU-oikeudessa perusoikeuskirjan tultua sitovaksi ja EU:n annettua yhdenvertaisuusperiaatteen soveltamista koskevaa lainsäädäntöä. Yleisesti ottaen yhdenvertaisuusperiaate edellyttää sitä, ettei toisiinsa rinnastettavia tilanteita kohdella eri tavalla ja erilaisia tilanteita samalla tavalla, ellei muuta voida objektiivisesti perustella.

Suhteellisuusperiaate voi tulla sovellettavaksi monissa eri tilanteissa. Periaatteen mukaan toteutettavalla toimenpiteellä ei saa mennä pidemmälle kuin on tarpeen asetetun tavoitteen toteuttamiseksi. Periaatetta sovelletaan muun muassa silloin, kun jäsenvaltio haluaa tehdä poikkeuksia perussopimuksessa taattujen vapauksien osalta. Mahdollisuus vedota perussopimuksen mukaiseen oikeuttamisperusteeseen (esimerkiksi yleisen järjestyksen suojeluun) on rajoitettu. Oikeutta tehdä poikkeuksia on tällöin aina verrattava tavoiteltaviin päämääriin. Poikkeusten tulee olla objektiivisesti perusteltavissa ja oikeassa suhteessa tavoitteisiin nähden. EU:n tuomioistuin on oikeuskäytännössään täsmentänyt periaatteen sisältöä.³²

Oikeusvarmuuden periaatteen keskeisenä sisältönä on oikeusjärjestyksen ja siihen perustuvan päätöksenteon ennakoitavuuden vaatimus. Lainsäädännön on oltava riittävän täsmällistä, jotta yksityiset oikeussubjektit voivat selkeästi hahmottaa siihen perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa. Periaatteeseen kuuluu muun muassa saavutettujen oikeuksien suoja ja taannehtivien oikeusvaikutusten kieltä sekä ymmärrettävän kielen vaatimus. EU-oikeudessa velvoite perustuu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Lisäksi on tärkeää taata **oikeusturvan saatavuus** tilanteessa, jossa kyse on EU-oikeuteen perustuvien oikeuksien tai velvollisuuksien väitetystä rikkomisesta. Yksityisellä oikeussubjektilla on oltava mahdollisuus saattaa asiansa riippumattoman kansallisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Sovellettavat kansalliset menettelysäännöt eivät saa tällöin olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat vastaavia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia tilanteita. Ne eivät myöskään saa tehdä EU-oikeuteen perustuvien oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi. Myös tämä velvoite perustuu pitkälti EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

³⁰ Ks. SEUT 18 artiklan ensimmäinen kohta.

³¹ Ks. SEUT 157 artikla.

³² Ks. myös SEU 5 artiklan 4 kohta.

2.3 Asetuksen täytäntöönpanon erityispiirteitä

*Asetus pätee yleisesti. Se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.*³³

Asetusta **sovelletaan suoraan jäsenvaltioissa**. Pääsääntöisesti asetusta ei edellytä erillisiä täytäntöönpanotoimia kansallisella tasolla. Asetusta ei tule yleensä kirjoittaa uudelleen eikä sisällyttää sen tekstiä kansalliseen lakiin. Sitä ei myöskään lähtökohtaisesti saa selittää kansallisella sääntelyllä. Jos asetuksen teksti on tulkinnanvaraista, asia on ratkaistava asetuksen tulkinnalla. Taustalla on ajatus siitä, että asetusta tulee soveltaa yhdenmukaisesti jäsenvaltioissa, minkä kansalliset toimet saattaisivat vaarantaa.

Lainvalmistelijan on ratkaistava mahdollisten kansallisten täytäntöönpanotoimien tarve tapauskohtaisesti ottaen huomioon **asetuksen tavoite ja sisältö**. Useimmiten asetuksen säännökset on kirjoitettu siten, että niissä ilmaistaan suoraan, jos jäsenvaltiolta edellytetään **täydentävien kansallisten säännösten antamista**. Asetus voi sisältää säännöksiä, joissa jäsenvaltio veloitetaan antamaan säännöksiä, joita tarvitaan asetuksen sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi. Säännökset voivat koskea esimerkiksi erilaisia viranomaistehtäviä tai seuraamuksia asetuksen rikkomisesta. Toisinaan tarve erilliselle täytäntöönpanolle on tulkinnanvarainen. Silloin ratkaisevaa arvioitaessa täydentävän sääntelyn tarpeellisuutta on se, voidaanko asetusta soveltaa tehokkaasti ilman täydentäviä kansallisia säännöksiä. Lisäksi asetusta saattaa muistuttaa muotoilultaan direktiiviä ja jättää jäsenvaltiolle harkintavaltia, jolloin se edellyttää täytäntöönpanoa samalla tavalla kuin direktiivi.

Asetusta täydentävät kansalliset säännökset on valmisteltava hyvissä ajoin siten, että ne ehtivät tulla voimaan asetuksessa mahdollisesti **säädetyssä määräajassa tai samanaikaisesti asetuksen voimaantulon kanssa**.

Kansallisessa säädöksessä voi olla aiheellista **viitata EU-asetukseen**. Näin on siinä tapauksessa, että tarkoituksena on antaa asetusta täydentävää lainsäädäntöä tai sisällyttää asetusta viittauksin johonkin laajempaan kokonaisuuteen, jossa muut säännökset eivät liity EU-lainsäädäntöön. Kansallisessa säädöksessä voidaan tällöin esimerkiksi todeta, että tietyistä asioista säädetään EU-asetuksessa.

Asetuksen säännösten toistaminen kansallisessa lainsäädännössä ei lähtökohtaisesti ole sallittua. Jos asetuksen säännöksiä joudutaan poikkeuksellisesti jostakin syystä toistamaan, kansallisesta säädöksestä tulee käydä selvästi ilmi, että siinä oleva sääntely on peräisin asetuksista, ja siinä tulee nimenomaisesti todeta, mitkä säännökset toistetaan. Jos kansallinen sääntely toteutetaan ainoastaan viranomaisen määräyksellä, asetusta voidaan kokonaisuudessaan tai valikoiduilta osin ottaa määräyksen liitteeksi. Myös tällöin on käytävä selvästi ilmi, että teksti on peräisin asetuksista.

³³ Ks. SEUT 288 artiklan toinen kohta.

Seuraamussäännöksiä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että EU-oikeus sisältää joitakin periaatteita siitä, miten jäsenvaltion tulee säätää asetuksen rikkomista koskevista seuraamuksista. Asetukseen sisältyy nykyisin usein jäsenvaltiolle osoitettu nimenomainen velvoite säätää seuraamuksista, jotka koskevat asetuksen rikkomista. Asetukseen voi sisältyä standardisäännös, jonka mukaan seuraamusten tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja ennaltaehkäiseviä. Asetuksessa ei voida säätää tai velvoittaa jäsenvaltiota säätämään rikosoikeudellisista seuraamuksista. Ellei asetuksessa toisin säädetä, seuraamusten on kuitenkin oltava sekä aineellisilta että menettelyllisiltä edellytyksiltään samankaltaisia kuin seuraamukset vastaavan kansallisen oikeuden rikkomisesta. Jäsenvaltiolla saattaa olla velvollisuus säätää seuraamuksista myös, vaikka asetuksessa ei tätä nimenomaisesti edellytetä. Arvioinnissa on ratkaisevaa yhtäältä se, voiko asetuksen tavoite vaarantua, ellei kansallisia seuraamussäännöksiä ole, ja toisaalta se, onko asetuksen rikkomiseen rinnastettavasta puhtaasti kansallisen oikeuden rikkomisesta säädetty seuraamus. Myös tällöin lähtökohtana on vastaavuusperiaate sekä tehokkuutta, oikeasuhteisuutta ja ennaltaehkäisevyyttä koskeva vaatimus.

Mahdollisten täytäntöönpanotoimien säädöstaso ratkaistaan Suomen lainsäädännön mukaan (ks. jakso 2.6.1).

2.4 Direktiivin täytäntöönpanon erityispiirteitä

2.4.1 Täytäntöönpanon tehokkuus

Direktiivi velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot.³⁴

Direktiiviä ei ole tarkoitus soveltaa sellaisenaan jäsenvaltiossa, vaan se edellyttää yleensä **erillistä täytäntöönpanoa kansallisella tasolla**. Direktiivi muunnetaan kansalliseksi lainsäädännöksi tehokkaasti siten, että sen tavoitteet toteutuvat. Muoto ja keinot, joilla direktiivi pannaan täytäntöön, riippuvat pitkälti jäsenvaltion omasta oikeusjärjestyksestä. Täytäntöönpano edellyttää yleensä lainsäädäntötoimenpiteitä. Siltä osin kuin kansallinen lainsäädäntö jo täyttää direktiivin vaatimukset, lainsäädäntötoimenpiteitä ei kuitenkaan tarvita.

Lainvalmistelijan on kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea **direktiivin tavoitteeseen ja sisältöön**. Merkitystä on erityisesti sillä, onko direktiivillä tarkoitus luoda oikeuksia tai velvollisuuksia yksityisille tahoille. Jos näin on, jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kansalliset säännökset takaavat paitsi direktiivin edellyttämät oikeudet ja velvollisuudet myös riittävät ja tehokkaat oikeusturvakeinot niille, joille oikeudet ja velvollisuudet on osoitettu.

³⁴ Ks. SEUT 288 artiklan kolmas kohta.

Direktiivissä edellytetään säännönmukaisesti, että täytäntöönpano suoritetaan tietyssä **määräajassa**. Jäsenvaltion velvollisuus ryhtyä täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin alkaa yleensä direktiivin hyväksymisestä ja voimaantulosta. EU:n tuomioistuinten vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltio ei voi vedota sisäisen oikeusjärjestyksensä säännöksiin, käytänteisiin tai olosuhteisiin perustellakseen niillä kykenemättömyyttään täyttää määräajassa sille direktiivissä asetettuja velvollisuuksia. Mahdolliset vaikeudet, jotka liittyvät täytäntöönpanoon, tulee ottaa esille jo direktiivistä neuvoteltaessa. Ne on otettava huomioon harkittaessa direktiivin sisältöä, täytäntöönpanolle varattavan määräajan pituutta ja mahdollisia jäsenvaltiokohtaisia siirtymäaikoja.

EU-oikeus sisältää joitakin periaatteita siitä, miten jäsenvaltion tulee säätää direktiiviin perustuvan lainsäädännön rikkomista koskevista **seuraamuksista**. Direktiiviin sisältyy usein jäsenvaltiolle osoitettu nimenomainen velvoite säätää seuraamuksista. Jäsenvaltio voi kuitenkin olla velvollinen säätämään seuraamuksista, vaikka direktiivissä ei tätä nimenomaisesti edellytettäisi. Tällöin on soveltuvin osin otettava huomioon, mitä edellä asetuksen yhteydessä on todettu (ks. jakso 2.3). Direktiiveihin voi nykyisin, Lissabonin sopimuksen laajennettua EU:n toimivaltaa rikosoikeuden alalla, sisältyä säännöksiä rikosten ja rikosoikeudellisten seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä, jotka koskevat direktiivillä säänneltyjä tekemuotoja.³⁵

Täytäntöönpanon säädöstaso ratkaistaan Suomen lainsäädännön mukaan (ks. jakso 2.6.1).

2.4.2 Täytäntöönpanomenetelmät

Täytäntöönpanoon vaikuttaa se, että **direktiivit ovat tarkoitukseltaan erilaisia**. Direktiivin tarkoituksena voi esimerkiksi olla jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen lähentäminen osittain tai niiden yhdenmukaistaminen kokonaan tietyn asian osalta. Kansallinen liikumavara vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä direktiivi, joka sisältää vähimmäissääntelyä tai valinnanvaraa eri vaihtoehtojen välillä, vai direktiivi, joka edellyttää täysharmonisointia. Direktiivin tarkoitus selviää sen johdanto-osasta ja artikloista sekä siitä EU:n perussopimuksen määräyksestä tai sekundäärioikeuden säännöksestä, johon se perustuu. Täytäntöönpanomenetelmää harkittaessa merkitystä voi olla myös sillä, onko kyseessä yleisluonteinen direktiivi vai hyvin yksityiskohtainen ja tekninen direktiivi, sekä täytäntöönpanon edellyttämällä säädöstasolla. Pääasiallisia täytäntöönpanomenetelmiä on kolme: uudelleenkirjoittamis-, inkorporointi- ja viittausmenetelmä. Näitä menetelmiä voidaan käyttää ja usein käytetäänkin rinnakkain (niin sanottu sekateknikka).

Uudelleenkirjoittamismenetelmällä tarkoitetaan sitä, että kansallinen lainsäädäntö mukautetaan direktiiviin sisällyttämällä kansalliseen lainsäädäntöön säännöksiä, joiden sisältö vastaa direktiivin säännösten sisältöä, mutta joiden sanamuoto ja lakitekniset rat-

³⁵ Ks. SEUT 83 artiklan 2 kohta. Lisäksi ks. neuvoston asiakirja 16542/4/09 REV 4, joka sisältää neuvoston päätelmät mallisäännöksistä, jotka ohjaavat neuvoston rikoslainsäädännöstä käymiä keskusteluja (päätelmät sisältävät muun muassa periaatteet, jotka ohjaavat rikosoikeudellisen sääntelyn käyttöä EU-lainsäädännön valmistelussa).

kaisut noudattavat kansallista lainkirjoitustapaa. Direktiivin uudelleenkirjoittaminen on luonteva täytäntöönpanomenetelmä silloin, **kun direktiivi antaa jäsenvaltiolle liikkumavaraa**, kuten vähimmäisdirektiivi, joka edellyttää tietyn tason sääntelyä mutta sallii myös pidemmälle menevän sääntelyn. Uudelleenkirjoittaminen on ainoa ajateltavissa oleva menetelmä, kun direktiivin säännöksiä ei voida sellaisinaan sisällyttää eli inkorporoida kansalliseen lainsäädäntöön esimerkiksi sen vuoksi, että ne eivät ole riittävän yksityiskohtaisia ja tarkkoja, taikka kun inkorporointi olisi omiaan hämärtämään jonkin kansallisen oikeusperiaatteen tai jo olemassa olevan kansallisen sääntelyn merkitystä.

Kansalliset säännökset on laadittava siten, että direktiivin tavoitteet toteutuvat. Uudelleenkirjoittamisessa käytetään **mahdollisuuksien mukaan sitä terminologiaa ja niitä ilmaisuja, joita samoista asioista muutenkin käytetään kansallisissa säädöksissä**. Direktiivin sanamuodon tarkka noudattaminen ei ole hyvä ratkaisu lainsoveltajan kannalta varsinkaan, jos sen sanamuoto on epäselvä tai kansalliselle oikeusjärjestykselle suomeksi tai ruotsiksi vieras. Direktiiviä uudelleen kirjoitettaessa on erityisesti varottava toistamasta sellaista, mikä Suomessa seuraa jo muusta, yleisestä lainsäädännöstä, jos lainsäädäntö jo täyttää direktiivin vaatimukset. Esimerkiksi todistustaakkaa koskeva normistoa saa kirjoittaa vain, jos on tarpeen poiketa todistustaakkaa koskevista oikeudenkäymiskaaren säännöksistä.

Yksittäistapauksessa on aina **harkittava, missä määrin kansallisessa lainsäädännössä voidaan selventää direktiivin sääntelyä**. Jos direktiivin sanamuotoa selvennetään, on kuitenkin varottava, ettei samalla synny esimerkiksi sellaisia rajoituksia tai kieltoja, jotka ehkäisevät direktiivin tavoitteen toteutumista.

Jos direktiiviin tehdään muutoksia, kansallista lainsäädäntöä on vastaavasti muutettava. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kansallinen lainsäädäntö jo vastaa direktiivissä säädetyistä vaatimuksista. Siitä huolimatta on huolehdittava notifiointin tekemisestä (ks. jakso 4.1.1).

Inkorporointimenetelmällä tarkoitetaan sitä, että direktiivin säännökset sisällytetään sellaisinaan kansalliseen lainsäädäntöön. Inkorporointi on suositeltava täytäntöönpanomenetelmä **vain siltä osin kuin direktiivin teksti on yksityiskohtainen ja tarkka eikä jätä jäsenvaltiolle liikkumavaraa** täytäntöönpanon toteuttamisessa. Direktiiviä on harvoin mahdollista panna asianmukaisesti täytäntöön toistamalla kaikilta osin sen teksti kansallisessa lainsäädännössä sellaisenaan, sillä ei ole perusteltua poiketa hyvän kansallisen lainvalmistelun periaatteista, joihin kuuluu muun muassa päällekkäisen sääntelyn välttäminen. Direktiivit eivät yleensä myöskään sanamuodoiltaan tai lakiteknisiltä ratkaisuiltaan ole kansallisen lainkirjoitustavan mukaisia. Ainakin jos direktiivi sisältää vaihtoehtoja, joista kansallinen lainsäätäjät voi valita, tai jos direktiivi antaa muuten liikkumavaraa, asia on täsmennettävä kansallisessa lainsäädännössä. Näiltä osin on syytä noudattaa uudelleenkirjoittamismenetelmää, jota käyttäen voidaan muodostaa selkeä sääntelykokonaisuus direktiivin ”sulautuessa” luontevasti kansalliseen sääntelyyn.

Yksi inkorporoinnin laji on **valtiosopimusten voimaansaattamisessa käytetty lainsäädäntötekniikka**, jossa kansalliseen täytäntöönpanolakiin otetaan blankotyyppinen maininta direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten olemisesta Suomessa

lakina voimassa. Tällaiseen täytäntöönpanolakiin voidaan sisällyttää myös asiasisältöisiä säännöksiä tarvittavissa määrin (niin sanottu sekamuotoinen täytäntöönpanolaki). Tämä tekniikka on hyväksytty sillä edellytyksellä, että direktiivin säännökset ovat siinä määrin yksityiskohtaisia ja tarkkoja, että ne yhdessä täytäntöönpanolakiin sisällytettävien asiasisältöisten säännösten kanssa muodostavat täytäntöönpanosääntelyyn kohdistuvat yleiset vaatimukset täyttävän sääntelykokonaisuuden.³⁶

Jos inkorporoitua direktiiviä muutetaan, kansallista lainsäädäntöä on vastaavasti muutettava ja huolehdittava notifiointin tekemisestä (ks. jakso 4.1.1).

Viittausmenetelmällä tarkoitetaan sitä, että kansalliseen lainsäädäntöön ei sisällytetä direktiivin sääntelyä vastaavia säännöksiä, vaan kansallisessa sääntelyssä ainoastaan viitataan direktiiviin. Tätä menetelmää on käytettävä harkiten. Pääsääntöisesti direktiivit tulee sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön niiden asiasisältöä vastaavilla kansallisilla säännöksillä.³⁷ Direktiivi on luonteeltaan instrumentti, joka osoitetaan jäsenvaltioille ja joka edellyttää jo määritelmänsä mukaisesti muuntamista kansalliseksi lainsäädännöksi tullakseen toteutetuksi EU-oikeuden edellyttämällä tavalla. Pelkkä viittaus direktiiviin ei sen vuoksi välttämättä ole riittävän tehokas täytäntöönpanomenetelmä. Täytäntöönpano viittausmenetelmällä saattaa tehdä sääntelystä vaikeaselkoista ja vaikeuttaa tiedon saamista oikeustilasta, vaikka direktiivit julkaistaankin EU:n virallisessa lehdessä. Viittausmenetelmän käytön edellytyksenä on, että kansalliset säännökset ja direktiivi muodostavat yhdessä sellaisen kokonaisuuden, joka täyttää täytäntöönpanosääntelylle asetettavat yleiset vaatimukset.³⁸ Direktiivin täytäntöönpanoa viittausmenetelmällä voidaan harkita **ainoastaan silloin, kun direktiivin säännökset ovat niin yksityiskohtaisia ja tarkkoja, että ne eivät jätä jäsenvaltiolle liikkumavaraa** täytäntöönpanossa. Tätä menetelmää ei voida käyttää niiltä osin kuin direktiivi jättää jäsenvaltiolle harkintavaltaa tai vaihtoehtoja, joista valita, vaan näiltä osin on käytettävä uudelleenkirjoittamismenetelmää.

Viittausmenetelmän käyttöä voidaan harkita edellä mainittujen edellytysten täytyessä silloin, kun direktiivin säännösten toistaminen sellaisenaan kansallisessa sääntelyssä ei ole tarkoituksenmukaista. Usein syynä on se, että direktiivi sisältää **paljon teknisiä säännöksiä**, joiden kopiointi kansalliseen lainsäädäntöön ei ole mielekästä. Menetelmä voi tulla kyseeseen myös silloin, kun kysymys on esimerkiksi johonkin pieneen erityisryhmään tai ammattiviranomaiseen sovellettavasta ja näiden hyvin tuntemasta sääntelystä.

Jos viittausmenetelmällä täytäntöönpanotua direktiiviä muutetaan, tarve uusille täytäntöönpanotoimille ratkaistaan tapauskohtaisesti. On myös huolehdittava notifiointin tekemisestä (ks. jakso 4.1.1).

Edellä tarkasteltuja täytäntöönpanomenetelmiä käytetään myös rinnakkain (niin sanottu **sekatekniikka**). Saman direktiivin joidenkin säännösten täytäntöönpanoon soveltuu parhaiten uudelleenkirjoittamismenetelmä, toisten säännösten täytäntöönpanoon taas

³⁶ Ks. PeVL 50/2006 vp.

³⁷ Ks. PeVL 50/2006 vp.

³⁸ Vrt. PeVL 50/2006 vp.

inkorporointimenetelmä ja mahdollisesti viittausmenetelmä. Sekatekniikan käyttäminen on tyypillistä, kun täytäntöönpano jaetaan usealle säädösten tasolle (ks. jakso 2.6.1). Lain tasolla täytäntöönpanotavien säännösten osalta käytetään yleensä uudelleenkirjoittamismenetelmää, kun taas asetuksella täytäntöönpanotavien säännösten osalta voi olla tarkoituksenmukaisinta käyttää inkorporointimenetelmää (tai viittausmenetelmää).

2.4.3 Täytäntöönpanoon liittyvistä vaikeuksista ja täytäntöönpanoa edistävistä toimenpiteistä

Vaikeudet direktiivin täytäntöönpanossa voivat liittyä muun muassa liian vähäisiin lainvalmisteluresursseihin, liian tiukkaan aikatauluun tai siihen, että täytäntöönpano on poliittisesti ongelmallista. Lisäksi direktiivi saattaa olla sisällöltään epäselvä ja tulkinanvarainen.

Täytäntöönpanoa edistäviä toimenpiteitä tulee usein toteuttaa jo **ennen direktiivin hyväksymistä**. Täytäntöönpanokysymyksiin on kiinnitettävä huomiota neuvoteltaessa direktiivin sisällöstä ja täytäntöönpanoajasta. Täytäntöönpanon kannalta on tärkeää, että direktiivi on mahdollisimman selkeä ja johdonmukainen. Täytäntöönpanoa auttaa, jos direktiivin johdanto-osaan sisällytetään täytäntöönpanoon liittyviä tulkintaohjeita. Se, että ongelmat identifioidaan jo direktiiviä valmisteltaessa, helpottaa myöhempää täytäntöönpanoa.

Riittävän pitkistä täytäntöönpanoajasta tulee sopia direktiivin valmisteluvaiheessa. Täytäntöönpanoajan mahdolliseen lyhyteen ei voi enää myöhemmin vedota. Suomen on kiinnitettävä erityistä huomiota täytäntöönpanoajan riittävään pituuteen neuvotellessa sellaisista direktiiveistä, joissa täytäntöönpanovastuu kuuluu sekä valtakunnalle että Ahvenanmaan maakunnalle. Maakunta panee direktiivit täytäntöön usein viittamalla valtakunnan sääntelyyn, mikä voi tapahtua vasta sen jälkeen, kun valtakunta on toteuttanut täytäntöönpanon omalta osaltaan. Jos maakunnassa päätetään erikseen säätää direktiiviin kuuluvista asioista, valmisteluprosessi vie oman aikansa.

Täytäntöönpanoa edistävät toimenpiteet voivat koskea myös **direktiivin hyväksymisen jälkeistä aikaa**. Komissio ja jäsenvaltiot voivat tehdä yhteistyötä direktiivin täytäntöönpanovaiheessa. Komissio järjestää erilaisia täytäntöönpanoa koskevia kokouksia, joissa keskustellaan täytäntöönpanoon liittyvistä ongelmista ja niiden ratkaisusta sekä komission että toisten jäsenvaltioiden edustajien kanssa. Uusien direktiivien osalta komissio perustaa jäsenvaltioiden viranomaisten verkostoja, joissa täytäntöönpanosta vastaavat kansalliset viranomaiset voivat esittää kysymyksiä ja vastauksia sähköisesti. Lisäksi komissio järjestää täytäntöönpanoon liittyviä seminaareja.

Vastaavuustaulukon laatiminen saattaa käytännössä helpottaa täytäntöönpanoa. Tästä taulukosta ilmenee direktiivin artiklojen ja kansallisten täytäntöönpanosäännösten keskinäinen suhde. Direktiivin johdanto-osassa voi olla jäsenvaltioiden sitoumus täytäntöönpanoa koskevan selityssiakirjan toimittamisesta komissiolle. Selityssiakirja voi olla paitsi vastaavuustaulukko myös muu vastaavat tiedot sisältävä asiakirja. Vanhaan

direktiiviin saattaa sisältyä artikla, jonka mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus laatia vastaavuustaulukko.

Etua on myös siitä, jos **direktiivin sisällöstä EU-tasolla päätettäessä neuvotteluihin osallistuvat myös ne virkamiehet, jotka vastaavat direktiivin täytäntöönpanosta**. Jos neuvotteluvastuu ja täytäntöönpanovastuu kuuluvat eri virkamiehille, on hyvä varmistaa yhteistyö kyseisten virkamiesten välillä paitsi neuvotteluvaiheessa myös täytäntöönpanovaiheessa. Yhteistyötä voidaan tehdä tarvittaessa myös alue-, paikallis- ja muiden viranomaisien kanssa siten, että ne ovat mukana direktiivin täytäntöönpanoa käsittelevässä työryhmässä. Myös muiden sidosryhmien kuuleminen on paikallaan samalla tavoin kuin kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa yleensäkin.

Lisäksi **direktiivien täytäntöönpanon seuranta**, joka on kunkin ministeriön vastuulla, tulisi kehittää. Seurantajärjestelmän kehittäminen auttaisi osaltaan täytäntöönpanon aikataulutuksen ja resursointitarpeen suunnittelua.

2.5 Päätöksen täytäntöönpanosta

*Päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä.*³⁹

Päätöksen **oikeusvaikutukset ja tarve päätöksen erilliseen täytäntöönpanoon riippuvat sen tavoitteesta ja sisällöstä**. Päätösten osalta tulee tapauskohtaisesti tutkia, millaisia säännöksiä päätös sisältää ja millaisia oikeusvaikutuksia sillä on tarkoitettu saada aikaan. Jos päätös edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia, noudatetaan soveltuvin osin edellä asetuksen ja direktiivin yhteydessä todettua.

2.6 Kansallinen säädösvalmisteluprosessi, säädöstaso ja hallituksen esityksen perustelut

2.6.1 Kansallisen säädösvalmisteluprosessin noudattaminen ja säädöstason valinta

EU-säädöksen täytäntöönpanossa noudatetaan **tavallista kansallista säädösvalmisteluprosessia**.

Kysymys **kansallisen sääntelyn säädöstasosta** ratkaistaan Suomen lainsäädännön mukaan. Perustuslain säännökset ratkaisevat, minkä tasoista kansallista säädöstä täytän-

³⁹ Ks. SEUT 288 artiklan neljäs kohta.

töönpanossa käytetään. Jos asia kuuluu lain alaan, säännökset on annettava lailla. Laissa voidaan säätää valtuutuksesta antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Säädösvaltaa voidaan tässä tapauksessa delegoida niillä edellytyksillä, jotka yleensä koskevat säädösvalan delegointia.⁴⁰

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Perustuslakiin sisältyy **ni-menomaisia lakivarauksia.**⁴¹ Lisäksi **valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista** säädetään lailla.⁴²

Myös **rangaistuksista** säädetään lailla.⁴³ Se, että EU-säädös edellyttää rangaistussäännöksen antamista, ei ole valtuus antaa rangaistussäännöstä kansallisesti asetuksella. EU-asetuksissa ei voida velvoittaa jäsenvaltiota säätämään rikosoikeudellisista seuraamuksista (ks. myös jakso 2.3). EU-säädösten edellyttämien rangaistussäännösten valmistelussa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että kansalliset rangaistussäännösten kirjoitustavalle asetetut vaatimukset täyttyvät. Esimerkiksi blankorangaistussäännöksiä kirjoitettaessa vaatimuksena on muun muassa se, että valtuutusketjut ovat täsmällisiä ja että aineelliset säännökset rangaistavuuden edellytyksistä kirjoitetaan rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella. Kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä tulee olla asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitettusta teosta.⁴⁴ Rangaistussäännös kirjoitetaan siten, että teonkuvaus ilmenee kansallisesta säännöksestä. Jos teonkuvaus on riittävän täsmällisesti ilmaistu EU-asetuksessa, kansallinen rangaistussäännös voidaan kuitenkin tarpeen vaatiessa kirjoittaa viittaamalla suoraan kyseiseen asetukseen, mutta tällöinkin teolle on säädettävä sitä kuvaava asianmukainen rikosnimike ja luonnehdittava tiiviisti kriminalisoitavaa tekoa.

2.6.2 Hallituksen esityksen perustelujen laatiminen⁴⁵

EU-säädöksen täytäntöönpanoa koskevan hallituksen esityksen perustelujen tärkeänä tehtävänä on esittää eduskunnalle ja lainsoveltajille, mikä on **ehdotetun kansallisen säädöksen suhde EU-oikeuteen.**

Lakien esitöillä on EU:n tuomioistuimen mukaan rajallinen merkitys arvioitaessa kysymystä siitä, täyttääkö kansallinen laki EU-säädöksessä asetetut vaatimukset. Hallituksen esityksen perusteluja kirjoitettaessa on siten pidettävä mielessä, että tulkin-

⁴⁰ Ks. perustuslain 80 §. Lisäksi ks. Lainlaatijan perustuslakiopas, Oikeusministeriön julkaisu 2006:11. Ks. myös Lainlaatijan opas, Oikeusministeriön julkaisu 1996, ja Lainlaatijan opas, Osa 2. Lakitekniikka, Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 43/2010.

⁴¹ Ks. perustuslain 80 §. Lisäksi ks. luettelo perustuslain lakivarauksista Lainlaatijan perustuslakioppaan s. 16–18.

⁴² Ks. perustuslain 81 §.

⁴³ Ks. perustuslain 8 §.

⁴⁴ Ks. PeVM 25/1994 vp.

⁴⁵ Ks. myös Hallituksen esitysten laatimisohteet, Oikeusministeriön julkaisu 2004:4.

tasuosituksilla ("lainsäätäjän tarkoituksella") ei aina ole samanlaista merkitystä kuin valmisteltaessa lakeja, jotka eivät perustu EU-lainsäädäntöön.

Hallituksen esityksen perusteluissa on **selostettava selkeästi, miten EU-säädöksen sisältämät velvoitteet pannaan täytäntöön**. Perusteluja kirjoitettaessa tulee ottaa huomioon seuraavat seikat:

- Hallituksen esityksen jaksossa "Esityksen pääasiallinen sisältö" on mainittava esityksen liittyminen EU-oikeuteen.
- Perusteluissa on selostettava, miltä osin kansalliset säädösehdotukset johtuvat EU-oikeuden velvoitteista ja vastaavasti miltä osin kansallista sääntelyä ehdotetaan puhtaasti kansallisten tarpeiden vuoksi. EU-oikeuden velvoitteista johtuvien ehdotusten osalta perusteluista tulee käydä ilmi, millainen on kansallinen liikkumavara velvoitetta toteutettaessa.
- Perusteluissa on tarvittaessa arvioitava säädösehdotuksen merkitystä perusoikeuksien kannalta.
- Jos säädösehdotus on laadittu direktiivin täytäntöönpanemiseksi, se on selvästi mainittava perusteluissa. Samoin on selostettava, miten ehdotettu sääntely liittyy EU:n asetukseen tai päätökseen, jos ne edellyttävät täytäntöönpanotoimia.
- Direktiivin täytäntöönpanemiseksi annetun ehdotuksen yleisperusteluissa tulee esittää direktiivin pääasiallinen sisältö ja ehdotetut keinot täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on selostettava artiklan tarkkuudella direktiivin ja ehdotetun lain säännösten vastaavuus. Jos osa direktiivin säännöksistä jätetään täytäntöönpantavaksi alemmanasteisin säännöksin, perusteluissa tulee selostaa, miltä osin näin on tarkoitus menettellä. Tämä pätee soveltuvin osin myös toteutettaessa EU:n asetuksen tai päätöksen edellyttämiä täytäntöönpanotoimia.
- Jos ainoastaan osa direktiivin artikloista edellyttää uutta kansallista sääntelyä, kun katsotaan, että muilta osin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö jo täyttää direktiivin vaatimukset, perusteluissa on myös artiklakohtaisesti selostettava, miten voimassa oleva lainsäädäntö täyttää nämä vaatimukset. Tämä pätee soveltuvin osin myös sellaisen EU:n asetuksen tai päätöksen kohdalla, joka sisältää täytäntöönpanoa edellyttäviä säännöksiä.
- Täytäntöönpanon toteuttamista koskeva artiklakohtainen selvitys on tarpeen lausunnonantajia, kääntäjiä, laintarkastusta, eduskuntakäsittelyä, lainsoveltajia sekä lakikirjojen ja säädöstietokantojen toimittajia varten. Vastaavuuksitaulukko helpottaa komissiolle myöhemmin toimitettavan täytäntöönpanoa koskevan ilmoituksen eli notifikaation tekemistä ja komission mahdollisiin tiedusteluihin vastaamista.

- Jos kyse ei ole direktiivin täytäntöönpanosta taikka EU:n asetuksen tai päätöksen edellyttämistä täytäntöönpanotoimista, mutta ehdotettu laki liittyy muutoin läheisesti johonkin EU-säädökseen tai perussopimuksen määräykseen, nämä liittymäkohdat on mainittava perusteluissa sekä selostettava, miten ne on otettu lakiehdotuksessa huomioon.
- Valmistelu on tarvittaessa koordinoitava ministeriöiden välillä.

2.7 Täytäntöönpanon laiminlyönnin mahdollisista seurauksista

Komissio valvoo sitä, että jäsenvaltiot noudattavat EU-oikeutta. EU-oikeuden mahdollisissa rikkomustilanteissa komissio selvittää asiaa yleensä ensin **epävirallisista selvityspyynnöin**. Tiedustelut voivat koskea kansallisen lainsäädännön sisältöä ja EU-oikeuden täytäntöönpanoa tai sen soveltamista jäsenvaltioissa. Ne voivat liittyä myös EU:n tuomioistuimen tuomioiden noudattamiseen (ks. jakso 1.6).

Komission mahdolliseen tulevaan rikkomusmenettelyyn liittyvät epäviralliset selvityspyynnot toimitetaan jäsenvaltiolle pääsääntöisesti **EU Pilot -ohjelman** välityksellä. Ohjelman kansallinen yhteyspiste toimii ulkoasiainministeriön oikeuspalvelun EU-tuomioistuinasiat-yksikössä. Yhteyspiste välittää komission pilottitietokannan välityksellä lähettämät selvityspyynnot asianomaisille ministeriöille, huolehtii yhteydenpidosta komission asianomaisen pääosaston kanssa sekä toimittaa ministeriön vastauksen komissiolle.

Jos jäsenvaltion vastaus epäviralliseen tiedusteluun ei tyydytä komissiota, komissio voi aloittaa jäsenvaltiota kohtaan **virallisen rikkomusmenettelyn**. Tämä menettely voi edetä virallisesta huomautuksesta perusteltuun lausuntoon ja edelleen kanteen nostamiseen EU:n tuomioistuimessa.⁴⁶

Rikkomusmenettelyä on tehostettu ja nopeutettu Lissabonin sopimuksella. Komissio voi nyt aiempaa varhaisemmassa vaiheessa pyytää EU:n tuomioistuinta määräämään **taloudellisia seuraamuksia** jäsenvaltion maksettavaksi, jos se katsoo jäsenvaltion rikkovan EU-oikeutta.

Jos **jäsenvaltio ei ole lainkaan tehnyt direktiivin edellyttämistä täytäntöönpanotoimista ilmoitusta eli notifikaatiota komissiolle tai on tehnyt vain osittaisen ilmoituksen**, vaikka täytäntöönpanon määräaika on kulunut umpeen, komissio voi vaatia, että samalla kun EU:n tuomioistuin toteaa rikkomuksen se myös määrää kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon jäsenvaltion maksettavaksi.⁴⁷ Komission ei tarvitse vetää kannettaan pois, vaikka jäsenvaltio tekisi ilmoituksen täytäntöönpanotoimista tuomiois-

⁴⁶ Ks. SEUT 258 artikla.

⁴⁷ Ks. SEUT 260 artiklan 3 kohta.

tuinkäsittelyn kuluessa. Kun uhkasakko ei tällaisessa tilanteessa ole enää tarpeen, tuomioistuin voi määrätä kiinteämääräisen hyvityksen. Myös **tuomioistuimen tuomion noudattamatta jättämisestä** voi seurata hyvitysmaksu tai uhkasakko aiempaa nopeammassa menettelyssä.⁴⁸ Komissio on antanut tiedonannot kriteereistä, joita se noudattaa vaatimiensa seuraamusten osalta.⁴⁹ Tuomioistuimen määräämä seuraamus on maksettava (uudessa) tuomiossa määrättyinä ajankohtana. Tuomioistuin voi vahvistaa ajankohdaksi tuomion antamispäivän tai sitä myöhemmän päivän.

On myös mahdollista, että täytäntöönpanoa koskeva jäsenvaltion rikkomus paljastuu **ennakkoratkaisumenettelyn** yhteydessä, jonka taustalla on yksityisen henkilön kansallisessa tuomioistuimessa nostama kanne. Jos EU:n tuomioistuimen tuomiosta ilmenee, että kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, jäsenvaltion tulee saattaa lainsäädäntönsä EU-oikeuden mukaiseksi.

Lisäksi **välittömän oikeusvaikutuksen periaatteen** mukaan direktiivin säännös saattaa tietyin edellytyksin tulla sovellettavaksi tilanteessa, jossa jäsenvaltio laiminlyö direktiivin täytäntöönpanon tai täytäntöönpano on virheellinen. Yksityinen oikeussubjekti voi tällöin vedota kansallisessa tuomioistuimessa jäsenvaltiota vastaan direktiivin säännökseen edellyttäen, että säännös on riittävän selvä ja täsmällinen sekä ehdoton ja että direktiivin täytäntöönpanolle varattu aika on päättynyt. Myös perussopimuksen määräyksellä sekä asetuksen ja päätöksen säännöksellä voi olla välitön oikeusvaikutus. On kuitenkin huomattava, että mahdollinen välitön oikeusvaikutus ei vaikuta jäsenvaltion velvoitteeseen panna EU-säädös täytäntöön.

EU-oikeutta rikkovalle jäsenvaltiolle voi syntyä myös **vahingonkorvausvastuu**. Yksityinen oikeussubjekti voi nostaa jäsenvaltiota vastaan tietyin edellytyksin vahingonkorvauskanteen, jos hän katsoo, että jäsenvaltion EU-oikeuden vastaisesta toiminnasta on aiheutunut hänelle vahinkoa. Kanne nostetaan kansallisessa tuomioistuimessa. Vahingonkorvausvastuun edellytykset ovat seuraavat: rikotun oikeusnormin tarkoituksena on oikeuksien antaminen yksityiselle oikeussubjektille, oikeusnormin rikkominen on riittävän ilmeinen eli selvä ja vakava sekä rikkomuksen ja vahingon välillä on välitön syy-yhteys. Se, että rikotulla oikeusnormilla on välitön oikeusvaikutus, ei sulje pois vahingonkorvausvastuun mahdollisuutta.

⁴⁸ Ks. SEUT 260 artiklan 2 kohta.

⁴⁹ Ks. komission tiedonanto SEK(2010) 1371 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 260 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EUVL C 12, 15.1.2011, s. 1. Lisäksi ks. komission tiedonanto SEK(2005) 1658 EY:n perustamissopimuksen 228 artiklan soveltamisesta ja komission tiedonanto SEK(2010) 923 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 260 artiklan soveltamisesta, jossa jälkimmäisessä tiedonannossa komissio päivittää edellä mainittua tiedonantoaan taloudellisten seuraamusten osalta. Edelleen ks. komission tiedonanto SEK(2011) 1024 kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa rikkomusmenettelyjen yhteydessä käytettävien tietojen ajantasaistamisesta. Tiedonannot ovat saatavilla komission kotisivulta <http://ec.europa.eu>.

3 Lakitekniikkaa

3.1 Lähtökohdat

EU-oikeuden täytäntöönpanemiseksi annettavissa kansallisissa säädöksissä noudatetaan **samoja lakitekniisiä ratkaisuja kuin puhtaasti kansallisiin tarpeisiin perustuvassa lainsäädännössä.**

Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä Euroopan unioni on korvannut Euroopan yhteisön, minkä vuoksi ilmaisun ”Euroopan yhteisö” (EY) asemesta kansallisessa säädöstekstissä ja hallituksen esityksen perusteluissa tulee käyttää ilmaisua ”**Euroopan unioni**” (EU). Tämä koskee myös yleisiä viittauksia sellaiseen lainsäädäntöön, joka voimaan tullessaan on ollut yhteisön lainsäädäntöä, ellei ole erityisiä syitä poiketa tästä. Syy poiketa on esimerkiksi viitattaessa nimeltä säädökseen, jossa edelleen esiintyy sana ”yhteisö”.⁵⁰

Viitattaessa EU:n perussopimukseen kansallisessa säädöstekstissä tai hallituksen esityksen perusteluissa on syytä huomata, että perussopimukset sisältävät **määräyksiä** ja niissä ”määrätään”. Asetukset, direktiivit ja päätökset sisältävät puolestaan **säännöksiä**, ja niissä ”säädetään”. Ennen vuotta 1997 tehdyissä päätöksissä on kuitenkin määräyksiä ja niissä ”määrätään”. Tosin käytännössä viittaus tehdään usein tiettyyn artiklaan tai tiettyihin artikloihin.

Kun viitataan EU-oikeuden normeihin kansallisessa säädöstekstissä tai hallituksen esityksen perusteluissa, noudatetaan **lähtökohtaisesti samaa viittaustekniikkaa kuin EU-säädöksissä.** EU-säädösten suomenkielisissä teksteissä viittaaminen yksittäisiin artikloihin muistuttaa ranskan- ja saksankielisissä teksteissä käytettyä viittaustekniikkaa mutta poikkeaa englannin- ja ruotsinkielisissä teksteissä käytetystä tekniikasta (ks. tarkemmin jakso 3.3.4 ja liite 3).

3.2 Viittaaminen EU:n perussopimukseen

3.2.1 Perussopimusten nimet

Lissabonin sopimuksella muutettiin Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan yhteisön perustamissopimusta, jonka uudeksi nimeksi tuli sopimus Euroopan unionin toiminnasta. Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen kyseisiin sopimuksiin viita-

⁵⁰ Ks. PeVL 5/2010 vp.

taan niiden virallisilla nimillä ”sopimus Euroopan unionista” ja ”sopimus Euroopan unionin toiminnasta” (ks. myös liite 1).⁵¹

Perussopimuksen virallinen nimi kirjoitetaan kansallisessa säädöstekstissä ja hallituksen esityksen perusteluissa auki, kun sopimus mainitaan ensimmäisen kerran. Samalla voidaan ottaa käyttöön lyhytnimi ”EU-sopimus” tai ”EUT-sopimus”. Lyhytnimi otetaan käyttöön sopimukseen ensimmäisen kerran viitattaessa seuraavasti:

sopimus Euroopan unionista, jäljempänä *EU-sopimus*, ...

sopimus Euroopan unionin toiminnasta, jäljempänä *EUT-sopimus*, ...

Nimiä ”Rooman sopimus” ja ”Maastrichtin sopimus” ei käytetä kansallisessa säädöstekstissä. Myös hallituksen esityksen perusteluissa näiden nimien käyttö tulee rajoittaa tilanteisiin, joissa on tarpeen viitata nimenomaan kyseiseen historialliseen sopimukseen. Sen sijaan nimet ”Amsterdamin sopimus”, ”Nizzan sopimus” ja ”Lissabonin sopimus” ovat osa sopimusten virallisia nimiä, joten niitä voidaan käyttää haluttaessa painottaen, että viitataan juuri kyseiseen muutossopimukseen.

3.2.2 Perussopimusten artiklojen uudelleennumerointi

Lissabonin sopimuksella muutettiin EU-sopimusta ja EY-sopimusta (nykyistä EUT-sopimusta) rakenteellisesti ja monet näiden sopimusten artikloista numeroitiin uudelleen. Tämä liittyi osaltaan **tavoitteeseen yksinkertaistaa perussopimusten tekstiä**. Perussopimuksista myös kumottiin kaikki vanhentuneet tai muuten merkityksensä menettäneet määräykset.

Määräys perussopimusten artiklojen uudelleennumeroinnista sisältyy Lissabonin sopimuksen 5 artiklaan, jossa viitataan sopimuksen liitteinä oleviin **vastaavuustaulukoihin**. EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen tekstien konsolidoidut toisinnot on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä.⁵²

Siitä, että EU-sopimuksessa ja EUT-sopimuksessa on artikloja, joilla on sama numero, saattaa syntyä sekaannuksia. Artikloihin viitattaessa tuleekin huolehtia siitä, että tekstistä käy **selkeästi ilmi, mistä sopimuksesta kulloinkin on kyse**.

EU:n tuomioistuin otti Amsterdamin sopimuksen voimaantultua perussopimusten artikloihin viittaamisen yhteydessä käyttöön lyhenteet ”EU”, ”EY”, ”HT” ja ”EA” osoittamaan, mikä sopimus on kyseessä.⁵³ Samankaltaista merkintätekniikkaa voidaan noudattaa soveltuvin osin myös hallituksen esitysten perusteluissa viitattaessa perussopimusten

⁵¹ Ks. myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen osalta kyseinen liite.

⁵² Ks. EUVL C 83, 30.3.2010, s. 1. Lisäksi ks. Euratom-sopimuksen osalta EUVL C 84, 30.3.2010, s. 1.

⁵³ Ks. EU:n tuomioistuimen asiaa koskeva tiedote n:o 57/99.

artikloihin Lissabonin sopimuksen voimaantultua. Perusteluissa voidaan ottaa käyttöön lyhenne ”SEU” tai ”SEUT” erillisellä maininnalla esimerkiksi seuraavasti:⁵⁴

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artikla, jäljempänä *SEU 6 artikla*, ...

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 7 artikla, jäljempänä *SEUT 7 artikla*, ...

Tällaisia lyhenteitä ei kuitenkaan saa käyttää kansallisessa säädöstekstissä.

Lähtökohtana on luonnollisesti se, että EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen määräyksiin viitataan säädöstekstissä ja hallituksen esityksen perusteluissa niiden **voimassa olevia numeroita** käyttäen. Joskus on kuitenkin tarpeen viitata määräykseen sellaisena kuin se oli ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, esimerkiksi selostettaessa perusteluissa asiaan liittyviä aikaisempia oikeusnormeja tai oikeuskäytäntöä. Näitä tilanteita varten ei ole olemassa yleisesti vakiintuneita viittaustapoja, jotka soveltuisivat sellaisenaan kansalliseen lainvalmisteluun.⁵⁵ Perusteluissa selostetaan vapaamuotoisesti, mikä on vanhan määräyksen suhde nykyiseen määräykseen. Kyse voi olla esimerkiksi seuraavista tapauksista:

- uudelleennumeroidusta määräyksestä,
- asiallisesti muutetusta ja uudelleennumeroidusta määräyksestä,
- määräyksestä, joka on kumottu, tai
- määräyksestä, joka on kumottu ja korvattu toisella määräyksellä.

3.2.3 Liittymissopimus ja liittymisasiakirja

Puhuttaessa EU-jäsenyyden Suomelle aiheuttamista velvoitteista yleisesti ei ole tarpeen viitata Suomen **liittymissopimukseen** tai siitä aiheutuviin velvoitteisiin, vaan siihen, että **Suomi on EU:n jäsen ja siten velvollinen noudattamaan EU:n koko lainsäädäntöä**. Jos kuitenkin liittymissopimukseen olisi tarpeen nimenomaisesti viitata, otetaan huomioon seuraava.

Suomen EU:hun liittymistä koskevan sopimuksen virallinen nimi on niin pitkä,⁵⁶ että siitä käytetään säädöstekstissä ja hallituksen esityksen perusteluissa **lyhennettyä nimeä** seuraavasti (ks. myös liitteet 1 ja 2):

⁵⁴ Vastaavaa lyhennetekniikkaa on käytetty myös Lissabonin sopimusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 23/2008 vp).

⁵⁵ EU:n tuomioistuin on tosin päättänyt myös viittaustavoista sen soveltaessa tai tulkitessa ennen 1.5.1999 voimassa olleita määräyksiä (ks. edellä mainittu tiedote).

⁵⁶ Ks. SopS 103/1994, s. 1491.

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehty sopimus.

Tarpeen vaatiessa myös tämän lyhennetyin nimen sijasta voidaan käyttää **lyhytnimeä** seuraavasti:

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehty sopimus, jäljempänä *liittymissopimus*, ...

Lyhytnimeä ”EU-jäsenyysopimus” tai ”jäsenyysopimus” ei käytetä.

Liittymissopimukseen sisältyy vain muutama artikla. Varsinaiset liittymisehdot ja uusien valtioiden liittymisen vuoksi tehtävät mukautukset perussopimukseen sisältyvät sen sijaan liittymissopimukseen liitettyyn asiakirjaan eli **liittymisasiakirjaan**. Liittymissopimuksen varsinaisen asiasisältö löytyy siten liittymisasiakirjan artikloista. Näihin artikloihin viitataan seuraavalla tavalla:

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen liittyvän asiakirjan, jäljempänä *liittymisasiakirja*, 24 artiklan mukaan...

3.3 Viittaaminen EU-säädöksiin⁵⁷

3.3.1 EU-säädösten ja muiden EU-instrumenttien nimet

EU-säädösten nimistä käy **säädöksen asiasisällön lisäksi ilmi säädöksen antanut toimielin (toimielimet), säädöstyyppi ja säädöksen antamispäivä**. Nimeen kuuluu yleensä myös **säädöksen tunnus**, joka muodostuu säädöksen juoksevasta numerosta, vuosiluvusta ja säädöksen oikeusperustana olevan perussopimuksen tai sen osan tunnuksesta. Eri säädöstyyppien nimissä tietojen esittämisjärjestys poikkeaa jonkin verran toisistaan. Kansallisessa lainvalmistelussa voidaan joutua viittaamaan säädösten lisäksi myös muunlaisiin instrumentteihin (ks. jakso 1.3.4). Niiden nimet muodostetaan soveltuvin osin samoja sääntöjä noudattaen kuin säädösten nimet.

Asetusten, direktiivien ja päätösten nimissä olevien päivämäärien kohdalla suomenkielisessä tekstissä todetaan, että kyseinen säädös on ”annettu”. Päätösten osalta 30.11.2009 asti todettiin, että ne on ”tehty”. EU:n **muut instrumentit** ”annetaan” tai ”hyväksytään” taikka niiden todetaan olevan ”siltä ja siltä päivältä”.

⁵⁷ Ks. tarkemmin neuvoston työjärjestyksen hyväksymisestä tehty neuvoston päätös 2009/937/EU, erityisesti liite VI. Lisäksi ks. Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission yhteisen käytännön opas yhteisöjen toimielimissä säädöstekstien laatimiseen osallistuville 4.8.2003 ja sitä koskevat muutostekstit viitteen (päivitettävänä) sekä Toimielinten yhteiset tekstinlaadinnan ohjeet (englanninkielinen versio päivitetty viimeksi 13.1.2012, suomenkielinen versio päivitettävänä). Ks. myös Svenskt lagspråk i Finland, Slaf, Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli 1/2010.

3.3.2 Viittaaminen koko EU-säädökseen

Viitattaessa kansallisessa säädöksessä EU-säädökseen **viittauksen katsotaan tarkoittavan EU-säädöstä sellaisena kuin se on kulloinkin voimassa**, ellei toisin nimenomaisesti säädetä. Tällöin kansallista säädöstä ei tarvitse muuttaa, kun viitattua EU:n perussäädöstä muutetaan, kunhan viitattun perussäädöksen numero säilyy samana. Kuitenkin silloin, kun viittausta käytetään direktiivin täytäntöönpanon tekniikkana, viitataan kulloinkin täytäntöön pantavaan direktiiviin (ks. jakso 2.4.2).

Kun kansallisessa säädöstekstissä ja hallituksen esityksen perusteluissa viitataan EU-säädöksiin, niiden **nimiä pääsääntöisesti lyhennetään**. Säädöksen antamispäivämäärä jätetään yleensä pois. Tarpeen ei ole lähtökohtaisesti myöskään mainita, että kyseessä on nimenomaan EU:n neuvoston tai Euroopan komission antama säädös, vaan useimmiten pelkkä ”neuvosto” tai ”komissio” riittää. Tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annettujen säädösten kohdalla käytetään ilmaisua ”Euroopan parlamentin ja neuvoston...”.

Yleensä EU-säädöksiin viitataan tekniikalla ”**aiheesta x annettu säädös**”. Siinä tapauksessa säädöksen tunnus numeroineen kirjoitetaan nimiketekstin jälkeen riippumatta siitä, mistä säädöksestä on kyse. Säädöksen tunnus numeroineen mainitaan viitattaessa myös sellaisiin säädöksiin, joiden osalta tunnus ei sisälly itse nimeen.

Esimerkkejä:

tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU,

kansalaisaloitteesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 211/2011,

neuvoston työjärjestyksen hyväksymisestä tehty neuvoston päätös 2009/937/EU.

Kansallisissa säädösteissä ja hallituksen esitysten perusteluissa voidaan käyttää EU-säädösten **lyhytnimeä**. Lyhytnimen käyttäminen on suositeltavaa, kun säädöksen nimi on pitkä ja säädökseen viitataan useita kertoja. Edellytyksenä on, että nimi kirjoitetaan edellä esitetyllä tavalla, kun se mainitaan ensimmäisen kerran, ja samalla mainitaan, mitä lyhytnimeä tullaan käyttämään:

Esimerkkejä:

palveluista sisämarkkinoilla annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY, jäljempänä *palveludirektiivi*, ...

yleisestä tuoteturvallisuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/95/EY, jäljempänä *tuoteturvallisuusedirektiivi*, ...

3.3.3 Viittaaminen EU-säädöksen tunnukseen

Pääsääntö on, että EU-säädöksiin ei tulisi viitata pelkästään niiden tunnuksesta, varsinkaan juoksevassa tekstissä. **Joskus kuitenkin viittaus, joka sisältää säädöksen tunnuksen lisäksi säädöstyypin ja säädöksen antajan, voi kuitenkin olla perusteltua**, kuten taulukoissa ja alaviitteissä.

Esimerkkejä:

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 477/2010/EU,

komission asetus (EU) N:o 234/2010,

neuvoston direktiivi 2010/23/EU.

3.3.4 Artiklakohtaiset viittaukset

Viitattaessa EU-säädösten eri osiin on oltava tarkkana, koska viittaustavat eri kielissä vaihtelevat (ks. myös liite 3). **Artikloihin** viitataan seuraavasti:

2 artikla,
2–4 artikla,
2, 4 ja 6 artikla.

Viittauksissa **artiklan osiin** on kiinnitettävä huomiota siihen, että niitä kutsutaan **kohdiksi, alakohdiksi** (ei kappaleiksi), **luetelmakohdiksi** ja **virkkeiksi**. Artiklassa voi olla myös **johdantolause tai -kappale**.

Kohta voi olla numeroitu tai numeroimaton. **Alakohta** voi olla numeroitu, numeroimaton tai kirjaimella merkitty. Kun kohta tai alakohta on numeroimaton, siihen viitataan kirjaimin ilmaistuna järjestyslukuna. Seuraavassa on esimerkkejä viittauksesta kohtaan ja alakohtaan:

7 artiklan 2 kohta,
7 artiklan 2 ja 3 kohta,
7 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta,
7 artiklan neljännen kohdan toinen virke,
7 artiklan 5 kohdan a alakohta.

Luetelmakohta on luetelmaviivalla (”ranskalaisella viivalla”) alkava artiklan osa. Siihen viitataan kirjaimin ilmaistuna järjestyslukuna seuraavasti:

7 artiklan 2 kohdan kolmas luetelmakohta.

Esimerkki EU-säädöksen rakenteesta

1 artikla

- 1 artiklan 1 kohta* 1. Tämän direktiivin säännösten tarkoituksena on varmistaa, että markkinoille saatettavat tuotteet ovat turvallisia.
- 1 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta* 2. Tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan, jos yhteisön lainsäädännössä ei ole kyseisten tuotteiden turvallisuutta koskevia erityissäännöksiä.
- 1 artiklan 2 kohdan toinen alakohta* Erityisesti silloin, kun yhteisön lainsäädännön erityissäännökset sisältävät niiden tarkoittamia tuotteita koskevia turvallisuusmääräyksiä, tämän direktiivin 2–4 artiklan säännöksiä ei missään olosuhteissa sovelleta kyseisiin tuotteisiin.
- 1 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta* Jos yhteisön lainsäädännön erityissäännöksissä on ainoastaan tiettyjä kyseisten tuotteiden turvallisuuteen tai niiden aiheuttamaan vaaraan liittyviä seikkoja koskevia säännöksiä, kyseisiä säännöksiä sovelletaan tällaisiin tuotteiden turvallisuutta tai niiden aiheuttamaa vaaraa koskeviin seikkoihin.

2 artikla

- 2 artiklan ensimmäinen kohta* Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 1 päivää tammikuuta 1992. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.
- 2 artiklan toinen kohta* Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niitä virallisesti julkaistaessa niihin on liitettävä viittaus tähän direktiiviin. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

6 artikla

- 6 artiklan johdantolause* Komissio seuraa zoonositiilanteen kehitystä yhteisössä erityisesti 5 ja 8 artiklan mukaisesti kerättyjen tietojen perusteella, ja:
- 6 artiklan a alakohta* a) toteuttaa erityistutkimuksia erityisesti zoonosien aiheuttajien, taudinmäärittämismenetelmien ja valvontatoimenpiteiden aiheuttamien vaarojen arvioimiseksi, yhteistyössä toimivaltaisten kansallisten laboratorioden, 13 artiklassa tarkoitettujen yhteisön vertailulaboratorioiden ja päätöksellä 81/651/ETY perustetun eläinlääkintäalan tiedekomitean kanssa;
- 6 artiklan b alakohta* b) määrittää 16 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen näytteiden keräys- ja tutkimusmenetelmät 3 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa hyväksytyissä kansallisissa laboratorioissa, ja salmonellan kohdalla tämä on tehtävä ennen 17 artiklassa vahvistettua määräpäivää;
- 6 artiklan c alakohta* c) määrittelee zoonosien torjuntaa koskevien toimenpiteiden suuntaviivat.

3.4 Viittaaminen EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön⁵⁸

Viitattaessa hallituksen esityksen perusteluissa EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön esityksestä tulisi käydä ilmi **ratkaisun antanut tuomioistuin, asian numero, osapuolet ja julkaisutiedot**.

EU:n tuomioistuimen ratkaisu voi olla **unionin tuomioistuimen, unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen antama**. Tällä hetkellä EU:ssa on vain yksi erityistuomioistuin, virkamiestuomioistuin.

Viittaukset liittyvät tavallisesti **EU:n tuomioistuimen antamiin tuomioihin EU:n perussopimusten tai EU-säädösten tulkintaa koskevissa asioissa**. Tuomioistuimen ratkaisu voi olla myös asiassa annettu määräys. Asianumeron alussa olevat **tunnukset ”C” ja ”T”** ovat olleet käytössä vuodesta 1989, jolloin unionin yleinen tuomioistuin (silloinen nimi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) perustettiin. Tunnus ”C” tarkoittaa unionin tuomioistuimessa (aikaisempi nimi yhteisöjen tuomioistuin, ranskaksi ”Cour de justice”) käsiteltyä asiaa (esimerkiksi asia C-50/05). Vastaavasti tunnus ”T” tarkoittaa unionin yleisessä tuomioistuimessa (ranskaksi ”Tribunal”) käsiteltyä asiaa (esimerkiksi asia T-1/92). Asiat voidaan myös yhdistää käsittelyä ja tuomion antamista varten, jolloin puhutaan ”yhdistetyistä asioista”. **Tunnus ”F”** on ollut puolestaan käytössä vuodesta 2005, jolloin virkamiestuomioistuin (ranskaksi ”Tribunal de la fonction publique”) perustettiin, ja se tarkoittaa tuossa tuomioistuimessa käsiteltyä asiaa (esimerkiksi asia F-30/09).

Asianumeron jälkeen oleva **tunnus ”P”** tarkoittaa, että kyse on asiasta, jossa unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta on valitettu unionin tuomioistuimeen (esimerkiksi asia C-401/09 P). **Tunnus ”R”** tarkoittaa asiaa, jossa kyse on välitoimimääräyksen antamisesta (esimerkiksi asia T-87/11 R). **Tunnus ”PPU”** kuvaa puolestaan ennakkoratkaisuasian käsittelyä kiireellisessä menettelyssä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella (esimerkiksi asia C-491/10 PPU).

Kyseessä voi olla myös unionin tuomioistuimen SEUT 218 artiklan nojalla antama **lausunto** suunnitellun ulkosopimuksen yhteensopivuudesta EU-oikeuden kanssa. Tässä tapauksessa asiakirjaan ei viitata asiana vaan lausuntona. Lausunnot on numeroitu itsenäisesti kunkin kalenterivuoden alusta (esimerkiksi lausunto 1/09).

Kantajan tai vastaajan nimeä ei hallituksen esityksen perusteluissa kursivoida. Toimielinten nimet kirjoitetaan aina pienellä (ks. alla esitetyt esimerkit).

Suurin osa EU:n tuomioistuimen ratkaisuista julkaistaan **kaikilla EU:n virallisilla kielillä painetussa muodossa oikeustapauskokoelmassa** noin vuoden kuluessa ratkaisun antamisesta (ks. myös jakso 5.4). Oikeustapauskokoelmaa on julkaistu suomen kielellä

⁵⁸ Ks. myös Svenskt lagspråk i Finland, Slaf, Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli 1/2010.

tammikuusta 1995 lähtien, ja siitä alkaen annettujen ratkaisujen osalta olisi viitattava suomenkieliseen oikeustapauskokoelmaan (esimerkiksi Kok. 1995, s. I-102). Ruotsinkielisessä tekstissä viittaus tulisi tehdä vastaavasti ruotsinkieliseen oikeustapauskokoelmaan. Ennen vuotta 1995 annettujen ratkaisujen osalta voidaan viitata suomenkieliseen erityispainokseen (Kok. Ep. sekä niteen ja sivun numero) tai vastaavaan ruotsinkieliseen erityispainokseen, joka sisältää tärkeimmät vanhat ratkaisut, taikka englannin- tai ranskankieliseen oikeustapauskokoelmaan (ECR tai Rec.). Jos viitattua ratkaisua ei ole vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa, viittauksessa on mainittava ratkaisun antopäivä (esimerkiksi ”tuomio annettu 2.2.2012, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa”).

Lisäksi ratkaisut ovat saatavissa verkossa **EU:n tuomioistuimen kotisivulta** <http://curia.europa.eu>.

Viittaukset tulisi kirjoittaa seuraavia esimerkkejä soveltuvin osin noudattaen.

Unionin tuomioistuimen (aikaisempi nimi yhteisöjen tuomioistuin) asiat:

asia C-624/10, komissio v. Ranska, tuomio annettu 15.12.2011, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa,

asia C-127/95, Norbrook Laboratories, Kok. 1998, s. I-1531,

lausunto 1/91, Euroopan talousalue, ECR 1991, s. I-6079,

asia 24/68, komissio v. Italia, Kok. Ep. I, s. 387,

asia 26/62, Van Gend en Loos, Rec. 1963, s. 1.

Unionin yleisen tuomioistuimen (aikaisempi nimi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) asiat:

asia T-421/07, Deutsche Post AG v. komissio, tuomio annettu 8.12.2011, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa,

asia T-22/97, Kesko v. komissio, Kok. 1999, s. II-3775,

asia T-584/93, Roujansky v. neuvosto, ECR 1994, s. II-585.

3.5 Viittaaminen EU-säädöksiin säädösten julkaisemisen yhteydessä

Direktiivien loppusäännöksiin sisältyy artikla, jossa jäsenvaltiot veloitetaan viittaamaan kansallisen täytäntöönpanosäädöksen julkaisemisen yhteydessä säädöksen perustana olevaan direktiiviin. Viittaamisesta EU-säädöksiin kansallisten säädösten tai määräysten julkaisemisen yhteydessä säädetään **viittausmerkinnöistä Suomen säädösko-**

koelmassa annettu oikeusministeriön asetuksessa (1198/2010), jäljempänä *viittausmerkintäasetus*, sekä ministeriöiden ja valtion muiden viranomaisten **määräyskoelmista annettu valtioneuvoston asetuksessa (259/2000)**.⁵⁹ Viittauksen tarkoituksena on informoida lainsoveltajia kansallisen säädöksen tai määräyksen ja EU-säädöksen välisestä kytkennästä.

Viittausmerkintäasetuksen 2 § kuuluu seuraavasti:

Kun säädös sisältää säännöksiä Euroopan unionin direktiivin täytäntöönpanosta, säädöskokoelmaan tehdään säädöksen kohdalle kyseiseen direktiiviin viittaava merkintä. Annettaessa unionin asetuksessa tai päätöksessä edellytetyjä tarkempia säännöksiä säädöksen kohdalle tehdään kyseiseen unionin säädökseen viittaava merkintä.

Säädöskokoelmaan tehdään 1 momentissa tarkoitettu viittausmerkintä myös säädöskokoelmassa julkaistavan viranomaisen määräyksen kohdalle.

Ministeriöiden ja valtion muiden viranomaisten **määräyskoelmista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä** on säännökset niiden viranomaisten määräysten osalta, joita ei julkaista säädöskokoelmassa.

Viittausten yksityiskohtaisista merkintätavoista säädetään **viittausmerkintäasetuksen 3-5 §:ssä**. Säädöskokoelmassa viittaus tehdään pääsääntöisesti viittausmerkintäasetuksen 1 §:ssä tarkoitettujen viittausten alle. Lakien yhteydessä tällaisia viittauksia ovat esimerkiksi asiaa koskevan hallituksen esityksen numero ja eduskunnan valiokunnan mietinnön numero. Viittaus tehdään edellä mainitulla tavalla säädöksen etusivulle silloin, kun kyseessä on puhdas direktiivin täytäntöönpanosäädös. Jos kansalliseen säädökseen sisältyy ainoastaan yksittäisiä viittauksia EU-säädökseen, esimerkiksi kun siinä annetaan yksittäisiä EU-säädöstä täydentäviä säännöksiä, viittaus voidaan tehdä niiden pykälien yhteyteen, joissa EU-säädös mainitaan. Tällaiset pykälät merkitään yläindeksillä, joka kirjoitetaan kyseisten pykälien pykälämerkin perään ilman välilyöntiä. Jos tällaisia pykäläitä on vain yksi, yläindeksiksi kirjoitetaan asteriski. Jos niitä on useita, yläindeksit numeroidaan juoksevasti. Viittaukset otetaan niiden sivujen alareunaan, joilla yläindeksit ovat. Säädös- tai määräyskoelmassa julkaistavassa määräyksessä viittaus kirjoitetaan noudattaen soveltuvin osin edellä todettua.

Viittauksessa on oltava **EU-säädöksen antaneen toimielimen, säädöksen tyyppin ja tunnuksen** sekä säädöksen **tunnisteen** lisäksi sen **EU:n virallisen lehden numero**, jossa säädös on julkaistu, **ja muut julkaisutiedot** (julkaisemispäivä ja sen sivun numero, jolta säädös alkaa). Nämä tiedot helpottavat säädöksen löytämistä. Viittausmerkintäasetuksen lopussa on viittausta koskevia malleja.

⁵⁹ Ks. myös Valtioneuvoston esittelijän opas, Valtioneuvoston kanslian julkaisu, helmikuu 2004.

4 Lainvalmisteluun liittyvät ilmoitusvelvoitteet (notifiointivelvoitteet)

4.1 EU-lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät ilmoitusvelvoitteet

4.1.1 Direktiivin täytäntöönpanosta ilmoittaminen

Jäsenvaltion toteutettua direktiivin edellyttämät täytäntöönpanotoimenpiteet sen on **ilmoitettava eli notifioitava niistä komissiolle**. Direktiivissä säädetään määräajasta, jonka kuluessa täytäntöönpano tulee toteuttaa, sekä velvollisuudesta ilmoittaa täytäntöönpanosta komissiolle.

Esimerkki:

1 Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 24 kuukauden kuluessa sen tiedoksi antamisesta (alaviite päivään, jolloin tiedoksianto on toimitettu). Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viivymättä.

2 Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että niiden tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamat keskeiset kansalliset säännökset toimitetaan komissiolle kirjallisina.

Täytäntöönpanoilmoitus tulee tehdä direktiivissä asetetussa määräajassa. Notifiointi tehdään siinäkin tapauksessa, että täytäntöönpano on vielä joltain osin kesken, jos se on joltain osin saatu päätökseen. Täytäntöönpanon ollessa kesken komissiolle ilmoitetaan, miltä osin täytäntöönpano on toteutettu, ja täydennetään ilmoitusta myöhemmin, kun täytäntöönpano on saatu päätökseen.

Jos ilmoitusta ei anneta määräajassa, komissio voi aloittaa jäsenvaltiota vastaan rikkomusmenettelyn ja saattaa asian EU:n tuomioistuimen käsiteltäväksi. Silloin, kun on kyse notifioinnin laiminlyöntiä koskevasta kanteesta, komissio voi vaatia kanteen nostamisen yhteydessä kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määräämistä jäsenvaltion maksettavaksi (ks. myös jakso 2.7).⁶⁰

Direktiiveihin liittyvät täytäntöönpanoilmoitukset tehdään **asianomaisissa ministeriöissä**. Yleisin tapa tehdä täytäntöönpanoilmoitus on täyttää ilmoitus **EUTORI-järjestelmässä**, jossa se jakautuu asiasanalla ”lainsäädäntönotifikaatio” ulkoasiainministeriön oikeuspalvelun EU-tuomioistuinasiat-yksikköön. Yksikössä on komission no-

⁶⁰ Ks. SEUT 260 artiklan 3 kohta.

tifiointiohjelman pääkäyttäjä, joka poimii EUTORIn laaditusta täytäntöönpanoilmoituksesta tarvittavat tiedot ja tallentaa ne komission notifiointiohjelmaan. Pääkäyttäjä tallentaa komission notifiointiohjelmaan myös annetut säädökset sekä mahdolliset muut täytäntöönpanoa koskevat asiakirjat (muun muassa vastaavuustaulukon) sähköisessä muodossa. Ministeriöillä on halutessaan mahdollisuus laatia täytäntöönpanoilmoitukset myös suoraan komission notifiointiohjelmaan. Jos ministeriö on laatinut ilmoituksen suoraan tuohon ohjelmaan, ulkoasiainministeriön pääkäyttäjä tekee sitä koskevan teknisen tarkastuksen sekä hyväksyy ilmoituksen ja lähettää sen ohjelman kautta komissiolle.

Ministeriön tulee ilmoittaa täytäntöönpanoilmoituksessa, onko notifioitava lainsäädäntö voimassa myös **Ahvenanmaan maakunnassa**. Jos täytäntöönpano tapahtuu valtakunnan osalta ennen kuin säädös on pantu täytäntöön Ahvenanmaan maakunnassa, ministeriön laatimassa ilmoituksessa mainitaan, että ilmoitusta täydennetään myöhemmin maakunnan osalta. Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta maakunnan hallitus vastaa täytäntöönpanoilmoitusten laatimisesta. Maakunnan hallitus toimittaa omat ilmoituksensa ulkoasiainministeriön pääkäyttäjälle, joka kirjaa ilmoituksen tiedot komission järjestelmään.

Ulkoasiainministeriö on antanut **ohjeet** täytäntöönpanotoimenpiteiden ilmoittamisesta: Unionilainsäädännön täytäntöönpanoa koskevista toimista ilmoittaminen, ulkoasiainministeriön muistio 23.4.2007 (<http://senaattori.vn.fi>).

4.1.2 Asetusta koskevat ilmoitukset

EU-asetukset ovat sellaisenaan voimassa, eivätkä ne yleensä edellytä jäsenvaltion täytäntöönpanotoimia. Asetus voi kuitenkin sisältää jäsenvaltion toimenpiteitä edellyttäviä säännöksiä ja velvollisuuden ilmoittaa komissiolle toteutetuista toimenpiteistä. Asetuksia koskevat ilmoitukset komissiolle laaditaan **toimivaltaisissa ministeriöissä**. **Ahvenanmaan maakunnan** hallitus huolehtii ilmoituksesta omalta osaltaan.

Ministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen tulee toimittaa asetuksen edellyttämiä toimenpiteitä koskeva ilmoitus suoraan Brysselissä sijaitsevaan **Suomen pysyvään edustustoon (EUE)**, joka toimittaa ilmoituksen edelleen komissiolle.

Edellä mainituissa ulkoasiainministeriön **ohjeissa**, jotka koskevat täytäntöönpanotoimenpiteiden ilmoittamista, käsitellään asiaa myös asetusten osalta.

4.2 Lainvalmisteluun liittyvät muut ilmoitusvelvoitteet

4.2.1 Teknisiä määräyksiä koskevat ilmoitukset

Teknisten määräysten ilmoitusmenettely perustuu **teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 98/34/EY**.

Jäsenvaltioilla on direktiivin mukaan velvollisuus ilmoittaa **teknisiä määräyksiä sisältäviä tuotteita ja tietoyhteiskunnan palveluja** koskevista uusista kansallisista lainsäädäntöluonnoksista etukäteen komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Komissiolla ja muilla jäsenvaltioilla on tämän jälkeen mahdollisuus esittää huomionsa luonnoksen sisällöstä. Tietojenvaihtomenettelyn tavoitteena on taata kansallisen säädösvalmistelun avoimuus sekä estää tavaroiden ja palveluiden vapaan liikkuvuuden esteiden syntyminen etukäteen.

Direktiivi muutoksineen on Suomessa pantu täytäntöön **teknisiä määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetulla valtioneuvoston päätöksellä** (802/1999). Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa direktiivin täytäntöönpanosta Suomessa.

Ilmoitusvelvollisuus koskee **teollisuus- ja maataloustuotteita sekä tietoyhteiskunnan palveluja koskevia harmonisoimattomia kansallisia säädöksiä tai viranomaismääräyksiä**. Ilmoitusvelvollisuus koskee EU:n sekundäärilainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarvittavia toimenpiteitä vain siltä osin kuin niissä asetetaan kansallisia lisävaatimuksia (tämä tulee kyseeseen vähimmäisharmonisoinnin yhteydessä).

Ilmoitus tulee toimittaa **työ- ja elinkeinoministeriöön** (maaraykset.tekniset@tem.fi), joka toimittaa sen komissioon. Kun komissio on vastaanottanut ilmoituksen, se ilmoittaa kolmen kuukauden määräajasta, jonka aikana säädöstä tai määräystä ei saa antaa.

Direktiivin 98/34/EY mukaiseen ilmoitukseen voidaan sisällyttää myös EU:n muun lainsäädännön mukainen ilmoitus. Tätä niin sanottua yhden luukun periaatetta voidaan hyödyntää myös, kun täytetään **palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin 2006/123/EY** (palveludirektiivi) mukaista ilmoitusvelvollisuutta.

Ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvät määräajat ovat velvoittavia, ja niiden noudattamatta jättäminen voi johtaa siihen, että komissio aloittaa rikkomusmenettelyn jäsenvaltiota vastaan.⁶¹ Ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen merkitystä korostaa EU:n tuomioistuimen asiassa C-194/94, CIA Security International, antama tuomio. Tuomioistuimien totesi siinä, että kansalliset tuomioistuimet eivät saa soveltaa sellaisia kansallisia määräyksiä, jotka on saatettu voimaan ilmoitusvelvollisuutta rikkoen.

⁶¹ Ks. SEUT 258 artikla.

Yksityiskohtaista tietoa ilmoitusmenettelystä on saatavissa osoitteesta <http://www.tem.fi> (polku: TEM/Kuluttajat ja markkinat; Tavaroiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus/EU:n ilmoitusmenettely). Samasta osoitteesta löytyy tietoa myös Maailman kauppajärjestö WTO:n ilmoitusmenettelystä. Lisätietoja menettelystä saa myös komission sivuilta http://ec.europa.eu/enterprise/tris/index_fi.htm.

4.2.2 Muita ilmoituksia

Komissiolla on toimivalta arvioida esimerkiksi **valtiontukien** soveltuvuus sisämarkkinoille. Kun kyseessä on valtiontukiin liittyvä säädöshanke, suunnitelma yritykselle myönnettävästä valtiontuesta pitää pääsääntöisesti notifioida komissiolle.⁶² Valtiontukien ilmoitusmenettelyä koordinoi **työ- ja elinkeinoministeriössä** työelämä- ja markkinaosasto. Valtiontuki-ilmoitusten käsittely kestää komissiossa yleensä yli kuusi kuukautta, ja siksi on tärkeää, että työ- ja elinkeinoministeriöön ollaan yhteydessä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa säädöstä valmisteltaessa. Lisätietoja on saatavissa osoitteesta <http://www.tem.fi> (polku: TEM/Kuluttajat ja markkinat; EU:n valtiontukisääntely/Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut).

Siinä tapauksessa, että EU-tasolla toteutetun yhdenmukaistamistoimenpiteen jälkeen jäsenvaltio pitää **tärkeistä SEUT 36 artiklassa tarkoitetuista syistä** (muun muassa ihmisten tai eläinten terveyden suojelu) **taikka ympäristön tai työympäristön suoje-lua koskevista syistä** tarpeellisenä pitää voimassa kansalliset säännöksensä tai määräyksensä, jäsenvaltion on annettava ne perusteineen tiedoksi komissiolle. Jos yhdenmukaistamistoimenpiteen toteuttamisen jälkeen jäsenvaltio lisäksi pitää tarpeellisenä ottaa käyttöön uuteen, ympäristönsuojelua tai työympäristön suojelua koskevaan tieteelliseen näyttöön perustuvia säännöksiä tai määräyksiä omien erityisongelmiensa vuoksi, jotka ovat ilmenneet yhdenmukaistamistoimenpiteen toteuttamisen jälkeen, jäsenvaltion tulee antaa suunnitellut säännökset tai määräykset perusteineen tiedoksi komissiolle. Komission tulee tehdä tiedoksiannettujen säännösten tai määräysten hyväksymistä tai hylkäämistä koskeva päätös kuuden kuukauden kuluessa tiedoksiannosta. Komission päätös perustuu sen arvioon säännösten tai määräysten sopivuudesta EU:n toiminnan ja periaatteiden kanssa.⁶³

Jos kyse on **kuluttajansuojaa tai ympäristöä** koskevasta vähimmäisdirektiivistä ja jäsenvaltio haluaa pitää voimassa tai toteuttaa direktiiviä tiukempaa kansallista sääntelyä, sen on ilmoitettava sääntelystä komissiolle. Sääntelyn tulee olla sopusoinnussa perussopimusten kanssa.⁶⁴

⁶² Ks. SEUT 108 artiklan 3 kohta.

⁶³ Ks. SEUT 114 artiklan 4–6 kohta ja siinä viitattu 36 artikla.

⁶⁴ Ks. SEUT 169 artiklan 4 kohta ja 193 artikla.

5 Lainvalmistelussa tarvittavan EU-tiedon lähteitä

5.1 EU-lainsäädännön viralliset lähteet

EU-lainsäädännön virallinen lähde on **EU:n virallinen lehti** (EUVL), jossa julkaistaan EU:n toimielinten antamat säädökset. Ainoastaan EUVL:ssä julkaistut tekstit ovat todistusvoimaisia. Tulevaisuudessa (vuodesta 2013 lähtien) myös EUVL:n sähköinen versio on todistusvoimainen. EUVL:n L-sarjassa julkaistaan säädökset eli kaikki asetukset ja direktiivit sekä osa päätöksistä, kuten myös osa suosituksista ja lausunnoista. Lehden C-sarja on tiedonantoja ja ilmoituksia varten. Siinä julkaistaan muun muassa EU:n tuomioistuimen antamien tuomioiden tiivistelmiä, komission lainsäädäntöehdotuksia sekä komiteoiden lausuntoja. Lehden sähköisenä julkaistava S-sarja eli TED-verkkosivusto sisältää julkisia hankintoja koskevia ilmoituksia osoitteessa <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>.

Vuosina 1952–1994 eli ennen Suomen liittymistä EU:hun annetut säädökset, jotka olivat voimassa liittymishetkellä, on julkaistu suomeksi ja ruotsiksi **EUVL:n erityispainoksessa** vuonna 1994.

EUVL on luettavissa sähköisesti **EUR-Lex-portaalissa** (<http://eur-lex.europa.eu>), jossa on saatavissa EU-säädösten koko teksti (ks. myös jakso 5.2). Myös erityispainosten sisältämät säädökset löytyvät EUR-Lexistä. EUVL ilmestyy kaikilla EU:n virallisilla kielillä, ja myös EUR-Lex sisältää kaikki kieliversiot.

EU-säädöksiä ei Suomessa julkaista kansallisissa virallisjulkaisuissa. Suomessa vuosittain ilmestyvät Talentum Media Oy:n **Suomen laki -teossarja** ja Edita Publishing Oy:n **Lakikirja** sisältävät kansallisen lainsäädännön lisäksi EU-säädöksiä. EU-säädökset on sijoitettu samaa aihepiiriä koskevien kansallisten säädösten jälkeen.

5.2 EU:n toimielinten asiakirjat ja tietokannat

EUR-Lex-portaalissa (<http://eur-lex.europa.eu>) ovat keskitetysti saatavilla EU:n virallinen lehti, EU:n perussopimukset, EU:n lainsäädäntö, valmistelevat asiakirjat (muun muassa säädösehdotukset), EU:n tekemät kansainväliset sopimukset, Euroopan parlamentin kirjalliset kysymykset sekä EU:n tuomioistuimen oikeustapaukset (vuodesta 1954 alkaen). EUR-Lex-portaali sisältää kaikki aiempaan Celex-tietokantaan sisältyneet oikeudelliset tekstit sekä EU:n tuomioistuimen CURIA-sivuston tekstit. Siinä on myös linkkejä EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden lainsäädäntötietokantoihin (toimielinten

osalta muun muassa PreLex ja OEIL, ks. jäljempänä). EUR-Lexiin on myös kirjattu direktiivien täytäntöönpanoa koskevia tietoja jäsenvaltioittain direktiivien bibliografisiin tietoihin. Kaikkien direktiivien osalta näitä tietoja ei kuitenkaan löydy, ja myös tietojen kattavuus vaihtelee valtioittain.

EUR-Lexiin sisältyy **voimassa olevan EU-lainsäädännön luettelo**, jossa säädökset luetaan asiakokonaisuuksittain. Lisäksi EUR-Lexissä on ajan tasalle toimitettujen (konsolidoitujen) säädösten kokoelma, joka sisältää yli 16 000 säädöksen tekstit (<http://eur-lex.europa.eu/fi/consleg/latest/index.htm>).

EU:n portaalissa (<http://europa.eu>) on linkki EU:n toimielinten ja elinten asiakirjarekistereihin (http://europa.eu/documentation/official-docs/index_fi.htm). Samalta sivulta pääsee myös komission valkoisten ja vihreiden kirjojen luetteloon, joka on kattavampi kuin Eur-Lexissä saatavilla oleva kokoelma.

Euroopan parlamentin asiakirjarekisteri sisältää asiakirjoja ja asiakirjaviitteitä 3.12.2001 alkaen. **Neuvoston asiakirjarekisteri** sisältää kaikkien asiakirjojen osalta asiakirjan viitetiedot sekä asiakirjan koko tekstin siltä osin kuin asiakirja on julkistettu joko avoimuutta koskevien neuvoston säännösten perusteella tai neuvostolle esitetyn pyynnön johdosta. **Komission asiakirjarekisteri** sisältää komission laatimia asiakirjoja ja asiakirjaviitteitä 1.1.2001 alkaen. Tietokannassa on pääasiassa lainsäädäntöasiakirjoja, kuten komission säädösehdotuksia ja niiden valmisteluun liittyviä asiakirjoja (KOM-, K-, SEK-, COM- ja C-asiakirjoja). Komission **komiteamenettelyrekisteri** sisältää 1.1.2003 alkaen komission Euroopan parlamentille toimittamat komiteamenettelyä koskevat asiakirjat.

EU:n toimielinten ja elinten asiakirjarekistereihin pääsee myös eduskunnan kirjaston verkkosivuilla olevan **EU-tiedonlähteoppaan** kautta valitsemalla ensin ”tietokannat” ja sen alta ”muut tietokannat”. Sivulla on linkit asiakirjarekistereihin (suora linkki <http://lib.eduskunta.fi/Resource.phx/kirjasto/yhteiskuntatieto/eu-tiedonlahdeopas/tietokannat-muita.htx>).

PreLex (<http://ec.europa.eu/prelex/apcnet.cfm?CL=fi>) on komission tietokanta lainsäädäntötyön vaiheista. Sitä kautta voi seurata EU:n toimielinten päätöksenteon eri vaiheita ja tutustua niitä koskeviin asiakirjoihin. Esimerkiksi komission ehdotuksen KOM-numerolla saa tiedot ehdotuksesta sekä linkin Euroopan parlamentin **OEIL-tietojärjestelmään** (Legislative Observatory), josta käyvät ilmi asian vaiheet parlamentissa. OEIL-tietokannassa (<http://www.europarl.europa.eu/oeil/home/home.do>) on lisäksi lyhyt englannin- ja ranskankielinen kuvaus asian kaikista vaiheista.

EU-bookshop (<http://bookshop.europa.eu>) on EU:n julkaisutoimiston ylläpitämä verkkopalvelu, jonka kautta voi hankkia EU:n toimielinten, elinten ja virastojen julkaisuja. Sivusto sisältää laajat tiedot julkaisujen sisällöstä sekä mahdollisuuden ladata julkaisuja maksutta pdf-muotoisena. Julkaisuja voi hakea hakutoiminnolla sekä selata niitä aiheen tai tekijän mukaan.

5.3 Eduskunnan ylläpitämät tietokannat

Eduskunnan kirjasto ylläpitää **EU-tiedonlähdeopasta**, joka on sähköinen opas EU:n tärkeimmistä sähköisistä ja painetuista tiedonlähteistä. Oppaan sivuilta löytyy tietoa muun muassa EU:n toimielinten tietokannoista ja asiakirjasarjoista sekä suoria linkkejä niihin (ks. edellä jakso 5.2).

ELKI on eduskunnan kirjaston tietokanta, jossa on laajalti eduskunnan kirjaston keräämiä EU-tietoa koskevia linkkejä. EU-aiheiset linkit löytyvät valitsemalla ”linkit aiheittain”, ja yhtenä aiheena on EU. Tietokanta sisältää myös linkkejä EU:n jäsenvaltioiden sekä EU:n ulkopuolisten maiden sivustoille, kuten eri maiden parlamenttien ja hallitusten sivustoille.

5.4 EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö

EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö julkaistaan **oikeustapauskokoelmassa** lähtökohdaisesti kaikilla EU:n virallisilla kielillä (ks. myös jakso 3.4). Ranskankielinen kokoelma (recueil de la jurisprudence, Rec.) on saatavana vuodesta 1954 lukien. Englanninkielinen kokoelma (European Court Reports, ECR) alkoi ilmestyä vuonna 1973 Yhdistyneen kuningaskunnan liittyttyä EY:hyn. Liittymistä edeltävä oikeuskäytäntö on julkaistu jälkikäteen englanninkielisenä erityispainoksena. Suomen- ja ruotsinkieliset kokoelmat (oikeustapauskokoelma, Kok.; rättsfallssamling, REG/REU) ovat saatavana täydellisinä vuoden 1995 alusta. Ennen vuotta 1995 annetuista ratkaisuksista on julkaistu suomen- ja ruotsinkielellä erityispainos, joka sisältää 670 tärkeintä ratkaisua (luettelo suomeksi ja ruotsiksi käännettyistä ratkaisuksista vuosilta 1954–1994 on Finlexissä, osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/eurooppa/fets/kaannetyt.php>).

EU:n tuomioistuimen ratkaisut ja julkisasiamiehen lausunnot ovat saatavilla sekä **EU:n tuomioistuimen kotisivuilta että EUR-Lex-portaalista**. Ratkaisut ja lausunnot asianumeroiden mukaisessa järjestyksessä ovat osoitteessa http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/, ja vuosien 1997–2011 aineiston hakulomake on osoitteessa <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=fi>. EUR-Lexistä (<http://eur-lex.europa.eu>) on haettavissa tuomioistuimen oikeuskäytäntö vuodesta 1954 lähtien sekä tuoreimmat ratkaisut päivittäin.

5.5 ETA-sopimus

Vuoden 1994 alussa voimaan tullut sopimus Euroopan talousalueesta (ETA-sopimus) sisältää asiaryhmittäin **ETAn piiriin otetut EU-säädökset**. ETA-sopimus on julkaistu EY:n virallisessa lehdessä.⁶⁵ Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa on julkaistu Euroopan talousalue -erilliskokoelma ”Euroopan talousalue – hyväksyminen ja voimaantulo”, pääsopimus, pöytäkirjat, päätösasiakirja”.⁶⁶

Hallituksen esitys Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä on samalla yleiskatsaus ETA-sopimuksen sisältöön.⁶⁷ Hallituksen esitys on saatavilla muun muassa Finlexissä osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1992/19920095>.

ETA-sopimusta ja sen liitteitä ei ole saatavilla sähköisinä aineistoina suomeksi. Aineistoja voi hakea muulla kielellä **EUR-Lexistä** CELEX-numerolla 21994A0103*. EUR-Lexissä on kuvamuotoisina tiff-tiedostoina ETA-sopimuksen liitteet muun muassa englanniksi.

5.6 Muita lähteitä

IPEX (Interparliamentary EU Information Exchange) on EU:n jäsenvaltioiden parlamenttien perustama EU-tiedon foorumi. IPEX-sivustolla (<http://ipex.eu>) tiettyä säädöshanketta koskevat EU:n toimielinten asiakirjat on koottu yhteen kansioon, samoin kuin tiedot asiaan liittyvistä käsittelytoimista kansallisissa parlamenteissa. IPEX sisältää komission asiakirjoja sekä jäsenvaltioilta tulleita lainsäädäntöehdotuksia vuodesta 2006 alkaen englanniksi ja ranskaksi. Sivustolla on myös linkkejä muilla virallisilla kielillä laadittuihin asiakirjoihin sekä linkkejä EU-säädösasioiden käsittelyyn kansallisissa parlamenteissa.

IATE (InterActive Terminology for Europe) osoitteessa <http://iate.europa.eu> on EU:n toimielinten yhteinen termipankki. IATE-termitietokanta sisältää EU:n toimintaan liittyvää terminologiaa ja ilmaisuja monelta eri erikoisalalta, kuten oikeus, maatalous ja tietotekniikka. IATEssa yhdistyy tieto, joka aiemmin löytyi EU:n toimielinten erillisistä termitietokannoista, joita olivat esimerkiksi EUTERPE (Euroopan parlamentti), TIS (neuvosto) ja EURODICAUTOM (komissio). IATE kattaa kaikki 23 EU:n virallista kieltä ja latinan.

Euroopan e-Justice-portaali (<http://e-justice.europa.eu>) on uusi komission ja EU:n jäsenvaltioiden ylläpitämä oikeusportaali, joka tarjoaa tietoa jäsenvaltioiden oikeusjärjes-

⁶⁵ Ks. EYVL L1, 3.1.1994, s. 1.

⁶⁶ Ks. SopS ETA/1994, s. 1.

⁶⁷ Ks. HE 95/1992 vp.

telmistä ja rajat ylittävästä oikeusalan yhteistyöstä EU:ssa. Portaali sisältää muun muassa oikeudellisessa yhteistyössä käytettäviä lomakkeita, jäsenvaltioiden asianajaja- ja notaarihakemistoja sekä rajat ylittäviä videoneuvotteluja koskevat ohjeet. Portaaliin siirtyvät vuoden 2012 aikana siviili- ja kauppaoikeuden eurooppalaisen verkoston tietosivut, eurooppalaisia rekistereitä koskevat tiedot sekä tietosivut vastaajan ja rikoksen uhrin oikeuksista. Portaalin tiedot ovat saatavilla 22 kielellä.

LIITTEET

LIITE 1

EU:n perustamissopimusten, niitä muuttavien sopimusten ja muiden perusasiakirjojen nimet⁶⁸

Suomi	Ruotsi	Englanti	Ranska
<p>sopimus Euroopan unionista (1992, voimaan 1993, Lissabonin sopimuksen muutokset 2007, muutokset voimaan 2009) <i>lyhytnimi:</i> unionisopimus, EU-sopimus, SEU, Maastrichtin sopimus (jos historiallisuonteinen viittaus)</p>	<p>fördraget om Europeiska unionen</p> <p><i>lyhytnimi:</i> unionsfördraget, EU-fördraget, FEU, Maastrichtfördraget</p>	<p>Treaty on European Union</p> <p><i>lyhytnimi:</i> EU Treaty, TEU, Treaty of Maastricht</p>	<p>Traité sur l'Union européenne</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Traité UE, TUE, Traité de Maastricht</p>
<p>sopimus Euroopan unionin toiminnasta (Lissabonin sopimuksen muutokset 2007, muutokset voimaan 2009) <i>lyhytnimi:</i> EUT-sopimus, SEUT</p> <p>aik. Euroopan (talous)yhteisön perustamissopimus (1957, voimaan 1958) <i>lyhytnimi:</i> EY:n perustamissopimus, EY-sopimus, SEY, Rooman sopimus (jos historiallisuonteinen viittaus; Rooman sopimukset -ilmaisuu kattaa myös Euratom-sopimuksen)</p>	<p>fördraget om Europeiska unionens funktionssätt</p> <p><i>lyhytnimi:</i> EUF-fördraget, FEUF</p> <p>fördraget om upprättandet av Europeiska (ekonomiska) gemenskapen</p> <p><i>lyhytnimi:</i> EG-fördraget, FEG, Romfördraget</p>	<p>Treaty on the Functioning of the European Union</p> <p><i>lyhytnimi:</i> FEU Treaty, TFEU</p> <p>Treaty establishing the European (Economic) Community</p> <p><i>lyhytnimi:</i> EC Treaty, TEC, Treaty of Rome</p>	<p>Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Traité FUE, TFUE</p> <p>Traité instituant la Communauté (économique) européenne</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Traité CE, TCE, Traité de Rome</p>
<p>Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus (1957, voimaan 1958, Lissabonin sopimuksen muutokset 2007, muutokset voimaan 2009) <i>lyhytnimi:</i> Euratomin perustamissopimus, Euratom-sopimus</p>	<p>fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Euratom-fördraget</p>	<p>Treaty establishing the European Atomic Energy Community</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Euratom Treaty, EAEC Treaty</p>	<p>Traité instituant la Communauté européenne de l'énergie atomique</p> <p><i>lyhytnimi:</i> Traité Euratom, Traité CEEA</p>

⁶⁸ Primäärioikeudesta tarkemmin ks. esimerkiksi osoitteesta <http://europa.eu>.

Suomi	Ruotsi	Englanti	Ranska
<p>Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta (2007, voimaan 2009) <i>lyhytnimi:</i> Lissabonin sopimus</p>	<p>Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen <i>lyhytnimi:</i> Lissabon-fördraget</p>	<p>Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community <i>lyhytnimi:</i> Treaty of Lisbon</p>	<p>Traité de Lisbonne modifiant le traité sur l'Union européenne et le traité instituant la Communauté européenne <i>lyhytnimi:</i> Traité de Lisbonne</p>
<p>Nizzan sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta (2001, voimaan 2003) <i>lyhytnimi:</i> Nizzan sopimus</p>	<p>Nicefördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem <i>lyhytnimi:</i> Nicefördraget</p>	<p>Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts <i>lyhytnimi:</i> Treaty of Nice</p>	<p>Traité de Nice modifiant le traité sur l'Union européenne, les traités instituant les Communautés européennes et certains actes connexes <i>lyhytnimi:</i> Traité de Nice</p>
<p>Amsterdamin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta (1997, voimaan 1999) <i>lyhytnimi:</i> Amsterdamin sopimus</p>	<p>Amsterdamfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem <i>lyhytnimi:</i> Amsterdamfördraget</p>	<p>Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts <i>lyhytnimi:</i> Treaty of Amsterdam</p>	<p>Traité d'Amsterdam modifiant le traité sur l'Union européenne, les traités instituant les Communautés européennes et certains actes connexes <i>lyhytnimi:</i> Traité d'Amsterdam</p>
<p>Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000, mukautettu 2007)</p>	<p>Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna</p>	<p>Charter of Fundamental Rights of the European Union</p>	<p>Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne</p>
<p>liittymissopimukset, mm. Suomen liittymis-sopimus (ks. virallisesta nimestä SopS 103/1994)</p>	<p>anslutningsfördrag</p>	<p>Accession Treaties</p>	<p>Traités d'adhésion</p>

LIITE 2

EU:n perussopimusten hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevat säädökset ja hallituksen esitykset

Lissabonin sopimus

- laki Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (599/2008; SopS 66/2009)
- tasavallan presidentin asetus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (947/2009; SopS 67/2009)
- hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 23/2008 vp)

Nizzan sopimus

- laki Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Nizzan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (1/2002; SopS 18/2003)
- tasavallan presidentin asetus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Nizzan sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (116/2003; SopS 19/2003)
- hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Nizzan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 93/2001 vp)

Amsterdamin sopimus

- laki Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (505/1999; SopS 54/1999)
- asetus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta (506/1999; SopS 55/1999)

-
- hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 245/1997 vp)

Liittymissopimus

- laki Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (1540/1994; SopS 102/1994)
- asetus Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta (1541/1994; SopS 103/1994)
- hallituksen esitys Eduskunnalle Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 135/1994 vp)

LIITE 3

EU-säädösten ja niiden osien nimet⁶⁹

Suomi	Ruotsi	Englanti	Ranska
asetus	förordning	regulation	règlement
direktiivi	direktiv	directive	directive
päätös	beslut	decision	décision
nimi	titel	title	titre
johdanto-osa	ingress	preamble	préambule
johdanto-osan viite ⁷⁰	beaktanded	citation	visa
johdanto-osan perustelukappale ⁷¹	skäl	recital	considérant
osa	del	part	partie
osasto	avdelning	title	titre
luku	kapitel	chapter	chapitre
jakso	avsnitt	section	section
artikla	artikel	article	article
kohta	punkt, stycke	paragraph	paragraphe, alinéa
alakohta	stycke, led	subparagraph, point	alinéa, point
luetelmakohta	strecksats	indent	tiret
virke	mening	sentence	phrase
liite	bilaga	annex	annexe
lisäys	tillägg	appendix	appendix
sarake	spalt	column	colonne

⁶⁹ Ks. tarkemmin lähteet, joihin viitataan jakson 3.3 alaviitetekstissä.

⁷⁰ Viitteet alkavat yleensä vakiomuodolla ”ottaa huomioon” tai ”ottavat huomioon”.

⁷¹ Perustelut alkavat yleensä ilmaisulla ”sekä katsoo seuraavaa:” tai ”sekä katsovat seuraavaa:”, jota seuraa yhdestä tai useammasta virkkeestä muodostettuja numeroituja kappaleita.

LIITE 4

EU:n toimielinten ja elinten nimet sekä muita nimiä

Suomi	Ruotsi	Englanti	Ranska
Euroopan parlamentti	Europaparlamentet	European Parliament	Parlement européen
Eurooppa-neuvosto	Europeiska rådet	European Council	Conseil européen
neuvosto	rådet	Council	Conseil
Euroopan komissio	Europeiska kommissionen	European Commission	Commission européenne
Euroopan unionin tuomioistuin – unionin tuomioistuin – unionin yleinen tuomioistuin – virkamiestuomioistuin	Europeiska unionens domstol – domstolen – tribunalen – personaldomstolen	Court of Justice of the European Union – Court of Justice – General Court – Civil Service Tribunal	Cour de justice de l'Union européenne – Cour de justice – Tribunal – Tribunal de la fonction publique
Euroopan keskuspankki	Europeiska centralbanken	European Central Bank	Banque centrale européenne
tilintarkastustuomioistuin	revisionsrätten	Court of Auditors	Cour des comptes
Euroopan ulkosuhdehallinto – unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja	Europeiska avdelningen för yttre åtgärder – unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik	European External Action Service – High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy	Service européen pour l'action extérieure – Haut représentant de l'Union pour les affaires étrangères et la politique de sécurité
Euroopan oikeusasiames	Europeiska ombudsmannen	European Ombudsman	Médiateur européen
Euroopan tietosuojavaltuutettu	Europeiska datatillsynsmannen	European Data Protection Supervisor	Contrôleur européen de la protection des données
Euroopan investointipankki	Europeiska investeringsbanken	European Investment Bank	Banque européenne d'investissement
talous- ja sosiaalikomitea	ekonomiska och sociala kommittén	Economic and Social Committee	Comité économique et social
alueiden komitea	regionkommittén	Committee of the Regions	Comité des régions
maatalouden erityiskomitea	särskilda jordbrukskommittén	Special Committee on Agriculture	Comité spécial de l'agriculture
talous- ja rahoituskomitea	ekonomiska och finansiella kommittén	Economic and Financial Committee	Comité économique et financier
pääosasto (DG)	generaldirektorat	Directorate-General	Direction générale
neuvoston pääsihteeristö	rådets generalsekretariat	General Secretariat of the Council	Secrétariat général du Conseil
pysyvien edustajien komitea (Coreper)	ständiga representanternas kommitté	Committee of Permanent Representatives	Comité des représentants permanents

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7067
ISBN 978-952-259-170-8 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUSVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi